

A photograph of a woman, Eeva Takala, dressed in a historical costume. She is wearing a long, flowing orange skirt with a dark patterned bodice and a dark vest. She has a pearl necklace and a gold bracelet. She is holding a large, open umbrella with a patterned canopy and a wooden handle. She is also holding a dark, rectangular suitcase. The background is a plain white wall with a white baseboard. The photo is set against a solid yellow background.

Vanha Tuomas

**Eeva Takala kertoi
Amerikan isoisästään
Laukaan sukujuhlassa**

19. vuosikerta 2011

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry

Sisällys

Päätoimittajan puheenvuoro	3
Suvun tapaaminen kesällä 2010	4
Taittajalle virolainen palkinto	6
Muutokirja todistaa	7
Terveisiä Koulupellon Liisalta	8

Sukuneuvosto

Puheenjohtaja Ilkka Korhonen
Kapteeninkatu 26 A 18, 00140 Helsinki
Puh. koti (09) 506 1275; työ (09) 181 26501
GSM 040 581 5549
Sähköposti: ilkka.t.korhonen(at)gmail.com

Varapuheenjohtaja Minna Vanhamäki
Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli
Puh. 040 565 1620
Sähköposti: minna.vanhamaki(at)jalasjarvi.fi

Sihteeri Petri Makkonen
Viitaharjuntie 87, 40250 Jyväskylä
Puh. 050 536 8395
Sähköposti: petri.makkonen(at)mediforum.fi

Jukka Korhonen
Pulkkanientie 270, 72210 Tervo
Puh. 044 749 9350
Sähköposti: jukka.korhonen(at)tervo.fi

Rahastonhoitaja Pirjo Korhonen
Jokelantie 52, 77700 Rautalampi
Puh. 040 518 3635
Sähköposti: pirjokorhonen(at)hotmail.com

Hannu Korhonen
Kelotie 3, 16300 Orimattila
Puh. (03) 777 2777
Sähköposti: korhonen.h(at)gmail.com

Seppo Korhonen
Ketsunmäentie 83, 41370 Kuusa
Puh. (014) 838 402
Sähköposti: seppo(at)korhonenoy.com

Jyrki Korhonen
Lehtoniemenkatu 4 a 5, 70100 Kuopio
Puh. 044 303 0842
Sähköposti: jyrkijkorhonen(at)hotmail.fi

Korhosia maailmalla	11
Keksijästä Amerikan rakentajaksi	12
Armas Korhosen sukupuu	14
Raudan merkitsemä, osa 3	18
Hanneksen sotamuistojen taustaa	23
Tienhaaran tilan vaiheet	26
Toimintasuunnitelma 2010–2013	26
Jäsentietopalsta	28

Henkilökohtaiset varajäsenet

Pertti Korhonen
Ukonsalmentie 17, 56100 Ruokolahti
Puh. 040 547 1625
Sähköposti: ppk6(at)suomi24.fi

Urho Korhonen
Konnevedentie 630, 41540 Ristimäki
Puh. 040 822 1838
Sähköposti: urhojaviivi(at)gmail.com

Risto Korhonen
Mäntykuja 1, 72210 Tervo
Puh. 044 282 5551
Sähköposti: risto.korhonen(at)tervolainen.com

Pentti Korhonen
Koipiniementie 802, 77930 Kerkonjoensuu
Puh. 040 575 1465

Juhani Korhonen
Pihlajakatu 36, 77600 Suonenjoki
Puh. 050 491 6868
Sähköposti: juhani.korhonen(at)metla.fi

Eeva Takala
Tappuratie 9, 44150 Äänekoski
Puh. 044 545 6588
Sähköposti: e.takala(at)luukku.com

Eeva-Liisa Hassinen
Saaristontie 234, 73100 Lapinlahti
Puh. 050 368 7570
Sähköposti: eevaliisa.hassinen(at)mll.fi

Wanha Tuomas 2009

Julkaisija:	Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry
Osoite:	Rantatalontie 45, 62800 Vimpeli
Päätoimittaja:	Minna Vanhamäki
Taitto:	Hannu Korhonen
Painotyö:	Domus Print Oy, Tampere

Päätoimittajan puheenvuoro

Työn touhussa

Ihan järjettömän komea pohjalaiskuu paistaa Lappajärven yli lasikuistiin ja saa yhdessä ikkunakoristeiden kanssa yksivärisen harmaan maton näyttämään kuviolliselle. Hanki ikkunan takana vaikuttaa miljardeista pienistä timanteista kasatulle. Tunnelma muistuttaa erehdyttävästi Juhani Palmun tauluja.

Tämä on harvinainen rauhallinen hetki vailla mitään erityistä puuhaa. Kellon viisarit näyttävät 00.38. On perjantain ja lauantain välinen yö. Elämä on nyt jotenkin luiskahtanut vähäksi aikaa sille mallille, että tekemistä riittää vaikka kellon ympäri ja vähintään kuutena päivänä viikossa.

Ei kai voi puhua enää muodikkaasti mistään elämän ruuhkavuosista. Lapset ovat jo aikuisia, ja itselläkin 50-vuotispäivä on jo paljon lähempänä kuin nelikymppiset. Yksi vanhemmista sisaristani totesi jo vuosia sitten, että Mintulla vain on taipumus ”työntää lusikkansa joka soppaan”. Sitä kai se on. Oikeasti kyse on kai siitä, että ihan itse sitä on tottunut järjestämään elämänsä niin, että tekemistä riittää. Rehellisyyden nimissä on myönnettävä, että joutenoloon turhautuikin aika nopeasti. Nyt vielä jaksaa touhuta.

Kauan sitten touhua riitti Ukkolassa heinäpellolla ja rehun teossa. Tarina kertoo, että jonkun saran päässä Koivulahden niityllä olin uhonnut, etten maaseudulle päin katsokaan, kun

täältä joskus pääsen. Itse olen kyseisen tuskan hetken unohtanut. Ehkä siksi, että muutamaa opiskeluvuosien rypästä lukuun ottamatta, olen elänyt kokosen jälkeisenkin elämäni naaseudulla. Koivulahdestakin nyt on mukava muistella nuotiolla kokattuja aterioita ja kahvihetkiä heinäladossa – ja Vepsä-Pekan tietokilpailuja. Ihmisen muisti on armollinen. Paarmat, heinänpöly, kuumuus, tylsis-tyminen tai rantatiellä liejuun juuttunut traktori tuntuvat ihan sivuseikoilta.

Täysi-ikäisinä kai jokainen meidän sisaruksistamme sai opetella vieraan töissä olemista Ritva-tädin luotsaamassa Kevättö-

män sairaalassa Siilinjärven Harjamäessä. Ja hyvähän se on, että ajan käyttäminen muuhunkin kuin jatkuvaan joutenoloon on ollut itsestään selvää jo nuoresta pitäen.

Eikä nyt kenenkään tarvitse suuresti huolestua. Ymmärrän kyllä myös joutenolon merkityksen ja sen, että iän karttuessa se varmasti vain korostuu. Ei koko ajan tarvitse suorittaa ollakseen olemassa. En ole polttamassa itseäni loppuun. Yhä useammin osaa jo myös sanoa, ei.

Tämä keskiyön tunnelma synnytti tällaisen luovan laiskuuden flow-ilmion, ja sain tämän homman hoidettua. Mukavaahan tämä oli. Tulikohan tästä jonkinlainen kehäpäätelmä? =)

Minna Vanhamäki

Kansikuva: Eeva Takala sukujublaesitelmänsä rooliasussa

Suvun tapaaminen kesällä

Vanhan Rautalammin Korhosten sukokokous ja sukujuhla pidettiin 19.-20.6.2010 Laukaassa. Monipuolinen ohjelma ja miellyttävä ilmapiiri tekivät tapahtumasta mieleenpainuvan. Tapahtumassa oli mukana lähes sata osallistujaa.

Sukukokousväki kokoontui Hotelli ja Kuntoutuskeskus Peurunkaan sukumme logolla varustettujen tienviittojen opastuksella aurinkoisena kesäkuun päivänä. Peurunka toimi päätapahtumapaikkana ja moni myös yöpyi siellä. Sääntömääräinen sukuseuran kokous pidettiin audiktoriossa.

Keskustelu oli vilkasta ja monia tärkeitä päätöksiä tehtiin jatkoon kannalta. Kokouksen jälkeen Hannu Korhonen opasti kuinka sukututkimusta voi tehdä Internetin avulla. Esitys oli monipuolinen ja loi katsauksen sukututkimuksen tiedonhaun moniin mahdollisuuksiin.

tervanpolttoa, sepän taontaa ja keskiäikaisten tuotteiden myyntiä. Mahdollisuus oli myös saunomiseen maailman suurimmassa savusaunassa. Yleisölle esitettiin myös ensiesitys Suo-oopperasta, joka oli toteutettu upeasti hyödyntäen pihapiirin lampi ja suoalue.

Ilta jatkui sukumme osalta yhteislauluna, jota säesti mestari-pelimanni Unto Savolainen. Illan aikana esiintyi myös sukumme lupaava nuori hanuristi Mikko Makkonen. Seija Kovanen esitti omia runojaan. Lauluryhmä Köpöt tuli myös esiin-

Iltajuhla Tupaswillassa

Peurungasta siirryttiin Laukaan Tupaswillaan, jossa oli järjestetty ruokailu ja mahdollisuus osallistua elämykselliseen ohjelmaan. Tupaswillan pihapiirissä oli samanaikaisesti Keskiäika-markkinat, joiden ohjelmaan sukummekin sai osallistua. Tarjolla oli keskiäikaiseen tapaan mm. miekkailua,

2010 Laukaassa

Seppo Korhonen, Laukaa

tymään tapahtumaamme. Illan yllätysvieras oli puolalainen viulutaiteilija Wojtek Toklowitz ja hän lisäsi ilonpitoa vitsikkäillä puheillaan.

Juhlajumalanpalvelus Laukaan kirkossa

Lämpimänä sunnuntaiaamuna kokoonnuimme kauniiseen Laukaan kirkkoon. Jumalanpalveluksessa sukumme Paavo Korhonen toimi kanttorina, lukukappaleet luki sukumme nuorta polvea edustava Esa Takala, ja hän oli myös toisena airuena Kasse Korhosen kanssa sankarihaudalla. Sukumme päämies Ilkka Korhonen ja Seppo Korhonen laskivat seppeleen sankarihaudan muistomerkillä. Mika Heltelä soitti fanfaarin trumpetilla seppeleenlaskun yhteydessä.

Sukujuhla Peurungassa

Kirkosta siirryttiin lounaalle Peurunkaan ja sen jälkeen alkoi sukujuhla, jonka juontajana toimi Anja Rein. Järjestelytoimikunnan puheenjohtaja Seppo Korhonen toivotti kaikki tervetulleeksi. Edellisenä päivänä oli sukokouksessa valittu kunniajäseniksi Ritva Tikkanen ja Markus Korhonen. Heidät kukitettiin juhlan aluksi ja

kiitettiin sukuseuran hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä.

Harmonikkamusiikkia saimme kuulla edellisillan tapaan 11-vuotiaan Mikko Makkosen esittämänä. Mi-kon isä on sukuseuramme sih-teeri

Petri Makkonen ja mummo Sirkka Makkonen, jonka veli edesmennyt suku-seuramme puheenjohtaja Hannes Korhonen. Seija Kovanen esitti äitinsä Eeva Häkkisen os. Korhonen kirjoittamia runoja, joita on painettu kahden kirjan verran.

Juhlaesitelmän ”John Korhonen – keksijästä Amerikan rakentajaksi” piti Eeva Takala mieleenpainuvan musiikin, hienojen valokuvien ja esityksen elämäntyylisiin sopivan puvustuksen avustuksella. Esitelmä toi tuulahduksen 1900-luvun vaihteen elämästä ja tarinan yhden sukumme henkilön, John Korhosen elämänvaiheista. John Korhonen oli Eeva isoisä ja Armas Kohosen isä. Esitys sai monen muistot heräämään ja tunteetkin tulivat pinnalle.

Juhlaesitelmän jälkeen kuulumme Pirta Paanasen os. Korhonen piano- ja lauluesityksen. Pirta lauloi kauniisti ja yllätyimme myönteisesti hänen sovituksestaan ja tulkinnastaan, jonka hän oli tehnyt Paavo Korhosen muokkaamaan Vihta-Paavon arkkivirteen. Sovitus oli niin vaikuttava, että se herätti ajatukset lisäsovituksista. Jäämme odottavalle kannalle tässä asiassa. Suvun pää-

miehen puheenvuorossa Ilkka Korhonen aiheena oli eräs pitkäikäinen suvun esi-isämme -Klemetti Paavonpoika 100 vuotta.

Juhlaväki kiitteli järjestelytoimikuntaa, johon kuului päävastuunkantajan Seppo Korhosen lisäksi Taimi ja Unto Savolainen, Petri Makkonen, Anja Rein sekä Eeva Takala.

Seuraava tapaaminen Suonenjoella

Seppo Korhonen antoi symbolisen viestikapulan Suonenjoen seuraavan sukujuhlan järjestäjille. Viestikapulana toimi laminoidut tienopasteet ja muistitikku, johon on tallennettu tietoa järjestykseen liittyvistä asioista. Sukumme on näin siirtymässä myös pikkujuhlaa atk-aikaan.

Juhlan lopuksi lauloimme Pirta Paanasen säestyksellä Keski-Suomen kotiseutulaulun ja siirryimme juhlahahville.

Hannu Korhonen opasti vielä lauantain tapaam workshop-tyyppisesti sukututkimuksen tekoa aiheesta kiinnostuneille. Esitys oli hyvin opettavainen ja konkreettinen. Kiitos Hannulle ja kaikille mukana olleille - te teitte tapahtumasta onnistuneen ja vaivannäön arvoisen.

Terveiset Laukaasta! Meille jäi hyvä mieli ja kauniit muistot. Odotamme kaikki innolla Suonenjoen seuraavaa sukutapaamista vuonna 2013.

Vanhan Tuomaan taittajalle virolainen palkinto

Viron matematiikan seura ja Tarton yliopisto palkitsevat matematiikan opetusta edistäneitä Gerhard Rågo -mitalilla. Mitali on kahdenkymmenen vuoden aikana annettu runsaalle sadalle virolaiselle ja kahdeksalle ulkomaalaiselle, joista puolet on suomalaisia.

Vuoden 2010 mitalin saajien joukossa oli sukuseuramme lehden taittaja Hannu Korhonen. Hän on toiminut 1990-luvulla Matemaattisten aineiden opettajien liiton MAOL ry:n Viron-suhteiden yhdyshenkilönä ja Viron matematiikka-olympiadeihin osallistuneiden suomalaisryhmien matkanjohtajana. Hän on toiminut pitkään myös virolaisten kilpailijoiden oppaana ja tulkkina

Suomessa.

Virolaisille kilpailuyhteistyö ei ole ollut vain oppilasvaihtoa, vaan he ovat kokeneet saaneensa uusia ajatuksia suomalaisista kilpailutehtävistä. "Nämä tehtävät ovat tuoneet uusia ideoita sekä meidän [= virolaisten] koulumatematiikkaamme että sen opettamistapaan", sanottiin palkinnon perusteissa.

Muuttokirja todistaa

Kärkkäälä, jonka pääosa kuuluu nykyisin Hankasalmeen, oli 1800-luvun Rautalammin läntisin kylä. Talot, vanhaa Hanhitaipaleen rälssiä, olivat 1700-luvulla siirtyneet perinnöksioston kautta asukkaidensa omistukseen. Vuosisadan lopun nopea väestönkasvu oli luonut runsaan torppariväestön. Elintilaa oli edelleekin niukalti.

Vuonna 1838 muutti parempien olojen toivossa torppari Eero Ollinpoika Korhonen perheineen Kärkkäälän kylän Suolijoen talon Autio-nimisestä torpasta (entistä Kärkkäälän numeroa 10, uusi numero 19) Saarijärven pitäjän Pyhäjärven kylän Hirvaanmäkeen. Myöhemmin hän asui Saarijärvenmäen uudistilalla mäkitupalaisena.

Eeron isä Olli oli asunut Palomäen torpassa Palojoensuussa. Talon jakamisen jälkeen Palomäestä tuli Purolan no 23 torppa. Eero oli muuttanut sieltä Autioon jo avioiduttuaan, siis aikaa ennen Saarijärvelle muuttoa.

Eeron pojanpoika Werner muutti perheineen Saarijärveltä Jyväskylään vuonna 1880 ja sitten vajaan kymmenen vuoden kuluttua Konginkankaalle. Werner meni siellä naimisiin uudem-

man kerran ensimmäisen vaimon kuoltua synnytykseen. Tästä aviosta syntyi poika Johan, josta kerrotaan seuraavassa tarinassa. Sukupuu on keski-aukeamalla.

Torppari Eric Olofsson Korhonen, joka tämän seurakunnan Kärkkäisen kylästä muuttaa Saarijärvelle, on syntynyt tuhatkahdeksansataa viisi (1805), hänen vaimonsa Eva Manninen tuhatkahdeksansataa seitsemän (1807), molemmilla on yksinkertainen kristinopin tuntemus ja moitteeton elämä, ovat nauttineet armonvälineet [sts. heidät on kastettu ja he ovat käyneet kuulemassa Jumalan sanaa ja nauttimassa ehtoollista]. Heidän mukanaan seuraavat lapset ovat: Jeremias syntynyt 16/6 1826, Matts 25/4 1830, Lovisa 27/3 1833 ja Justina 12/2 1836. Todistetaan Rautalammilla joulukuun 25. päivänä 1838.

Joh Boxström
kirkkoherran viran hoitaja

HK

Rautalammin seurakunta 1838, muuttokirja no 46

Torppari, Eric Olofsson Korhonen som i förä sin-
na församling Kärkäis by flyttar till Saarijär-
vi är född åttatankhundrade fem (1805) hans fru Eva
Manninen är åttatankhundrade sju (1807) bägge hafva
med enfoldig Chr. troendoms kunskap och klara
ärofr. lifnad, naderligen ättarjätt - deras anförda
de barn äro: Jeremias född 16/6 1826 Matts 25/4 1830 -
Lovisa 27/3 1833 och Justina 12/2 1836. intygas Raut-
talammi den 25 December 1838.

Joh Boxström
Guorum Gerens.

Terveisiä Koulunpellon Liis

Sukujuuriltani olen tuplasti Vanhan Rautalammin Korhonen. Äitini on kotoisin Vesanon Levästä ja isäni oli Tulilan poika, Niiniveden rannalta. Nuorena vitsailimme siskeni kanssa että olisi parasta, jo geeniperimänkin kannalta, hakea puolisoa vähän kauempaa kuin naapurin tienhaarasta. Vitsistä tuli enemmän kuin totta.

Avioituin amerikan-haitilaisen mieheni kanssa ja muutin tänne Atlantin toiselle puolelle. Olen asunut 20 vuotta New Yorkissa, ensimmäiset 15 vuotta Queensin kaupunginosassa ja viimeiset viisi vuotta, pikkukylässä noin 40 kilometriä Manhattanista pohjoiseen. Perheeseeni kuuluu mieheni Bernardin lisäksi esikoinen Aleck (tai Aleksi), kaksostytöt Anna ja Elina sekä villakoir Rusty.

New Yorkin kaupungin viidessä kaupunginosassa asuu noin 8,5 miljoonaa ihmistä. Koko

metropolialueen väkiluku on hieman yli 21 miljoonaa, kun mukaan lasketaan Long Islandin, Westchesterin ja New Jersey'n esikaupunkialueet. Kontrasti lapsuuden maisemiin Sisä-Savossa ei voisi olla paljon suurempi!

Kokoerosta huolimatta olen viihtynyt hyvin täällä Isossa Omenassa, joksi jazzmuusikot tämän kaupungin ovat joskus nimenneet. Vaikka täytyy myöntää, että esikaupunkilaiselämä metsän reunassa (talomme on suuren kansallispuiston vieressä) sopii minun pirtaani kaupunkia paremmin. Silti on mukavaa, että Manhattanin vilske ja vilinä, kulttuuri- ym. rientoineen on kätevästi käsillä silloin kun sitä kaipaa.

New Yorkissa on helppoa olla ulkomaa-lainen, koska suurinpiirtein kaikki täällä ovat jostain ”laivasta” äskettäin, tai vähän kauemmin aikaa sitten, nousseita. Pieni savolainen korostus puheessa ei paljoa haittaa, kun huomaa, että tie-

Kotikatu talviasussa

Salta New Yorkista

tyissä naapurustoissa ei englannilla pitkälle selviä, vaan pitää osata kiinaa, espanjaa, venäjää jne.

Toisaalta amerikkalaiset aina kiinnittävät huomiota outoon aksenttiin, ja sillä tavalla pääsee monta kertaa keskustelun alkuun. On aina mukava yllätys, jos joku oikeasti tietää, missä semmoinen outo paikka kuin Suomi oikein on. Kielien, ihonvärien ja tapojen kirjo on valtava, olemmehan yhdessä maailman suurista kulttuurien sulatus-uuneista. Se juuri tekee New Yorkista kiinostavan ja myös omalla tavallaan rennon paikan olla. Luulen, että sopeutuminen amerikkalaiseen elämänmenoon jossain muualla päin maata olisi tuottanut enemmän vaikeuksia – ainakin minulle.

Kotona meillä puhutaan suomea ja englantia. Lapset opiskelevat ”isänkieltä” eli ranskaa koulussa. Kun lasten suomen kielen taito on vain äidin kanssa käytävän kommunikaation varassa, pitäisi osata olla tiukkana ja puhua ja ymmärtää

vain suomea. Isän ja muiden kanssa on kuitenkin puhuttava englantia ja niin suomi lipsuu pikku hiljaa itselläkin englanniksi. Sukulointimatkat Suomeen ovatkin tärkeitä kieli- ja kulttuurikylpyjä ja suomenvieraat ovat aina tervetulleita kyläilijöitä.

Olen iloinen, että lapseni vielä teini-iässä puhuvat ja ymmärtävät suomea kohtuullisen hyvin. Varmaankin siksi, että olin kotona kunnes he aloittivat koulun ja suomi oli heidän ensimmäinen ja vahvin kielensä siihen saakka. Suunnitelma vaihto-oppilas- tai vaikka armeijavuodesta Suomessa saisi äidin täyden kannatuksen ja tuen, kun sen ajatuksen ensin joku muu kuin äiti möisi teineilleni.

Perheeni harrastukset ovat kovin kotoisia. Jätämme väliin niin kovin suosituksen penkkiurheilun. Lapsemme eivät liioin harrasta joukkuelajeja, vaikka siihen kovasti koulussa kannustetaan ja mahdollisuuksia olisi enemmän kuin tarpeeksi.

Korhonen-Breton Family

En yhtään kadehdi pelikentän reunalla roikkuvia vanhempia, jotka on valjastettu kускаamaan lapsiaan harjoituksista toisiin vähintään kolmena iltana viikosta. Lapsethan eivät voi kulkea täällä mihinkään harrastuksiinsa ominpäin, vaikkapa polkupyörällä, kuten siellä koto-Suomessa. Vapaa-aikaa yritämme käyttää mahdollisimman paljon perheen yhteisiin harrastuksiin. Suunnistus, murto-maahiihto, laskettelu ja metsässä retkeily ovat meille kaikille mieluisia ajanvieteitä. Amerikan vuosien aikana olenkin kokenut entistä voimakkaammin suomalaisuuteni nimenomaan suhteesani luontoon. Etenkin alkuaikoina viikonlopun suunnistus- ja patikointiretket ihan oikeaan metsään olivat henkireikiä, joita ilman koti-ikävä

olisi saattanut kasvaa liian suureksi.

New Yorkin suomalais-yhteisön kanssa olen tekemisissä työni kautta. Olen kohta kymmenen vuotta toiminut tåkåläisen suomalaisen seurakunnan osa-aikaisena sihteerinä ja sitä kautta tutustunut suomalaisten siirtolaisten vaiheisiin tässä kaupungissa. New Yorkissa on ollut useampia suomalaisia naapurustoja ja kirkkojakin parhaimmillaan toistakymmentå. Nyt olemme kaupungin ainoa suomenkielinen seurakunta ja palvelemme myös Washington DC:n ja Philadelphian alueen suomalaisia. Seurakunnan lisäksi New Yorkissa toimii muutamia suomalaisia kulttuurijårjestöjå sekä lasten Suomi-koulu, joka koontuu seurakunnan tiloissa joka toinen lauantai. Vielå 50- ja 60-luvuilla Brooklynin Finn-townissa oli kirkon ja parin seurantalons lisäksi suomalaisia kauppooja, ravintoloita ja New Yorkin Uutisten toimitus. Tånåän naapurusto on latinoaluetta ja ikååntyviå suomalaisia asuu enåå kourallinen suomalaisten aikoinaan rakentamis- sa osuuskuntataloissa.

Seurakunta on ollut minulle se suomalainen yhteisö, johon on ollut luontevaa lårhteå mukaan.

Ehkå se on jatkumoa Såkkimåen kirkonmiehistå ja arvoista, jotka ovat sieltå asti kantaneet. Seura-kuntamme vanhuksilla on mitå uskomattomimpia tarinoita siitå, miten he ovat tånå kaupunkiin kulkeutuneet ja tånå elåmånså rakentaneet. Tutustuminen heidån ikåpolvensa siirtolaistarinoihin on antanut perspektiiviå ja malleja oman identiteetin vaalimiseen. Olen oppinut elåmåån tånå maan ehdoilla, omaa kultturiani ja sen arvomaailmaa unohtamatta.

Suku ja juuret ovat Amerikkalaisille tårkeitå. Ihmiset kertovat olevansa italialaisia tai irlantilaisia vaikka eivät olisi vanhalla mantereella edes kånneet viimeisen parin sukupolven aikana. Niinpå olen ajatellut, ettå ehkå on ihan OK olla se vånån outo tyyppi, joka heittåå petivaatteet ulos tuulettumaan,

pesee kesähelteellä mattoja pihalla ja kulkee syksyllä sienimetsässä. Minä olen suomalainen Amerikassa ja amerikkalaiseen tapaan olen ylpeä taustastani! Olen iloinen, että lapseni osaavat leipoa ja tehdä vähän muutakin käsillään, tykkäävät hiihtää ja sauna, muistavat äidin paikat ja ihmiset Suomesta ja ovat kiinnostuneita niistä. Kolmen kulttuurin kasvatteina he toivon mukaan kasvavat suvaitsevaisiksi, avarakatseisiksi ja rohkeasti itsensä näköisiksi amerikkalaisiksi.

Liisa Korhonen-Breton

St. John's Lutheran Church on suomikirkon koti Manhattanilla

Korhosia maailmalla 2

Liisan juttu on Korhosia maailmalla -sarjan toinen osa. Välimiehenä on toiminut Liisan eno Jyrki.

Jos sinun setäsi, serkkusi, veljenpoikasi tai pikkuserkkusi tytär asuu ulkomailla, niin pyydä häntä kertomaan elämästään lyhyesti tai pitemmästikin. Mistä hän on kotoisin? Missä hän nyt asuu? Miten hän sinne joutui tai pääsi? Millaista elämä on? Mitä Suomi tai suomalaisuus hänelle merkitsee? Mitä kiippaa Suomesta?

Keksijästä Amerikan raken

Eeva Takala, Äänekoski

Pidin Laukaan sukujuhlissa esitelmän papastani John Korhosesta, joka eli 84-vuotiaaksi ja kuoli vuonna 1976. Hän eli 57 vuotta Amerikassa ja alkoi käyttää nimeä John. Suomessa olonsa aikana hän kerkesi perustaa perheen, saada kolme lasta, hankkia patentin äkeelle, harjoittaa erilaista kaupan-tekkoa ja rakentaa taloja sekä mm. kanteleen. Olen kerännyt nämä tiedot papastani eri lähteistä. Olen haastatellut useita henkilöitä, tutkinut eri tietolähteitä ja tutustunut siihen pieneen jäämistöön, joka hänestä on vielä olemassa. Minulla oli myös mahdollisuus ainoana sukulaisena vierailla hänen luonaan Detroitissa vuosi ennen hänen kuolemaansa.

Lapsuus ja nuoruus Konginkankaalla 1892–1913

Johan Arvid Korhonen syntyi 22.6.1892 Konginkankaalla Wernerin Korhosen ja Josefina Hytösen ensimmäisenä yhteisenä lapsena. Werner oli leskimies ja hänellä oli kolme lasta ensimmäisestä avioliitosta. Hän oli kirkonkirjojen mukaan hyvämaineinen mies Jyväskylästä. Konginkankaalainen Josefina oli 33-vuotias heidän naimisiin mennessään. Heillä oli perheessä yhteensä seitsemän lasta.

Werner Korhonen toimi

Keskisen myllyn myllärinä Konginkankaalla. Myllyn osti jälkeenpäin äänekoskelaisen Olavi Hytösen pappi, August Hytönen, joka jatkoi myllytoimintaa. Perimätiedon mukaan August oli ostanut myllyn Amerikan matkallaan. Mylly pyöri yötä päivää ja oli kuulemma kultakaivos. August Hytönen oli useasti sanonut pojanpojalleen, että ei vaihtaisi myllyä Konginkankaan suurimpaankaan taloon.

Kävin 1990-luvulla vierailulla pappani synnyinkodin paikalle rakennetussa talossa. Edesmennyt Toivo Liimatainen kertoi asuneensa pappani synnyinkodissa ja että Werner Korhonen oli kylällä kuulu erikoisesta sängystään. ”Wernerin punkan” oli Toivo Liimatainen nähnytkin. Hän kertoi, että se oli seinällä parin metrin korkeudessa. Hirsiseinään oli kiinnitetty vahvat parrut ja niiden päälle oli ladottu lautoja ja patja. Sänkyynsä Werner nousi tikapuita pitkin päivälevolle. Sängyn alapuolella oli vaimon tiskipöytä, jossa astiat mukavasti kolisivat isännän korviin päivälevon aikana. Yhden sortin Korhonen tämä Wernerikin on ollut aikoinaan ja hänestä otti mallia pappanikin.

Ensimmäiset 10 vuotta Amerikassa 1913–1923

Pappani Johan Arvid oli 21-vuotias, kun hän lähti ensim-

mäisen kerran Amerikkaan. Konginkankaan Liimattalasta muutti silloin useimpia ihmisiä Amerikkaan. Liimattala oli ollutkin vilkas kylä, josta oli hyvät valmiudet Amerikan reissulle. Tästä todisteena on vuosisadan alkupuolella nuorisoseurojen liiton pöytäkirjassa ollut erityismaininta käytöstavoista: ”Liimattalassa nuoret miehet istuvat jo kauniisti avopäin seuran tilaisuuksissa kartellen tupakkaa ja pontikkaa”.

Luulen, että pappani Amerikkaan lähdön syynä oli seikkailun halu, äkkirikastumisen toivo sekä kylän poikien esimerkki niin kuin yleensä muillakin lähtijöillä. Amerikkaan muutti New Yorkin edustalla olevan Ellis Island -saaren kautta siirtolaiseksi 27 miljoonaa ihmistä, Suomesta 300 000. Korhosia kirjanpidon mukaan muutti 184. Pappani kertoi, että hän jäi lääkärintarkastuksessa todetun silmätulehduksen vuok-

si joksikin aikaa karensiin saarelle, ennen kuin sai jatkaa matkaa sisämaahan.

Nämä 10 vuotta pappani oli Amerikassa New Yorkin lähellä. Hän vieraili sinä aikana pari kertaa Suomessa ja yksi näistä vierailuista oli merkittävä. Höyrylaivalla Jyväskylästä Konginkankaan suuntaan hän oli tavannut 10 vuotta nuoremman **Tyyne Hännisen**, johon Juho oli rakastunut ensi silmäyksellä. Tyynekin oli kiinnittänyt heti huomion herrasmieheen, joka oli puku päällä ja liekihattu päässä tulossa Amerikasta kotiin lomalle. Seurustelu alkoi ja pappani päätti palata kotimaahan.

Merkittävät viisi vuotta Suomessa 1923–1928

Pappani palasi Suomeen 1923 ja naimisiin hän meni Tyyne Hännisen kanssa 7.4.1924. Vihkikuvasta voi huomata,

kuinka papalla on ihaileva katse nuorikkoaan kohtaan. Luonnonlapsi Sumiaisista oli vienyt viaton kaikilta hienoilta Amerikan naisilta. Tyyne-mummolla on myös hyvin luottavainen ja viaton katse tässä kuvassa, mutta ei arvannut Tyyne mitä elämä tulisi antamaan tämän naimakaupan myötä.

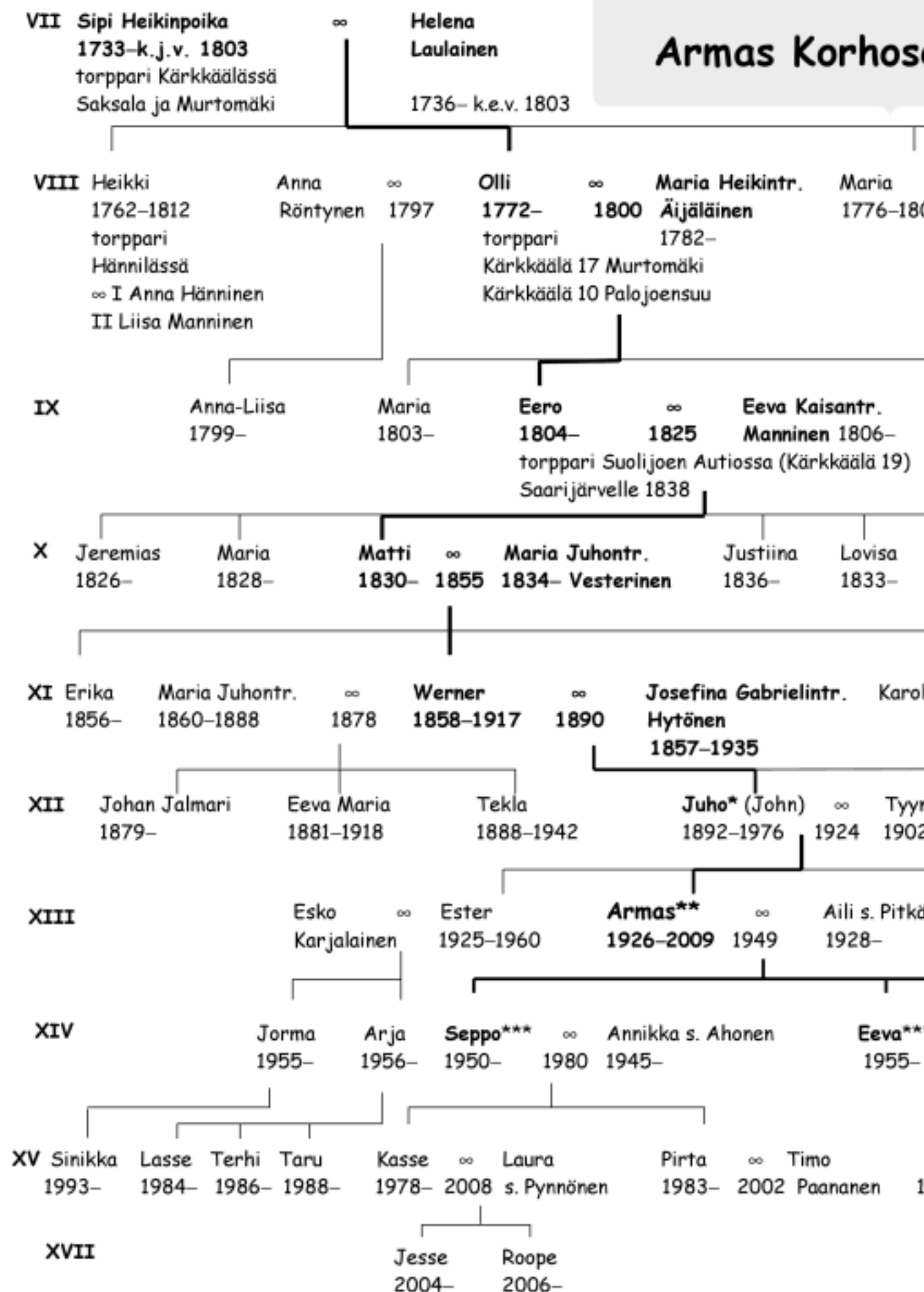
Perheelle syntyi kolme lasta **Esteri** 1925, isäni **Armas** 1926 ja **Kerttu** 1927. Pappani oli kuulemma aika johtajatyyppejä. Perunat piti olla hänelle kuorittuna ja kengännauhat kiinnilaitettuna vaimon toimesta.

a. Juho rakensi perheelle Kivelänimisen talon Kuusaaseen. Kyseinen talo on yhä pystyssä ja asuttuna. Hänellä oli paja lähellä kotia, jossa hän teki kaikkea käsillään. Hän oli idearikas ja oli yrittänyt keksiä mm. ikiliikkujaa. Isälleni Armas Korhoselle jäi vain yksi tavara perinnöksi isältään eli papan rakentama kantele.

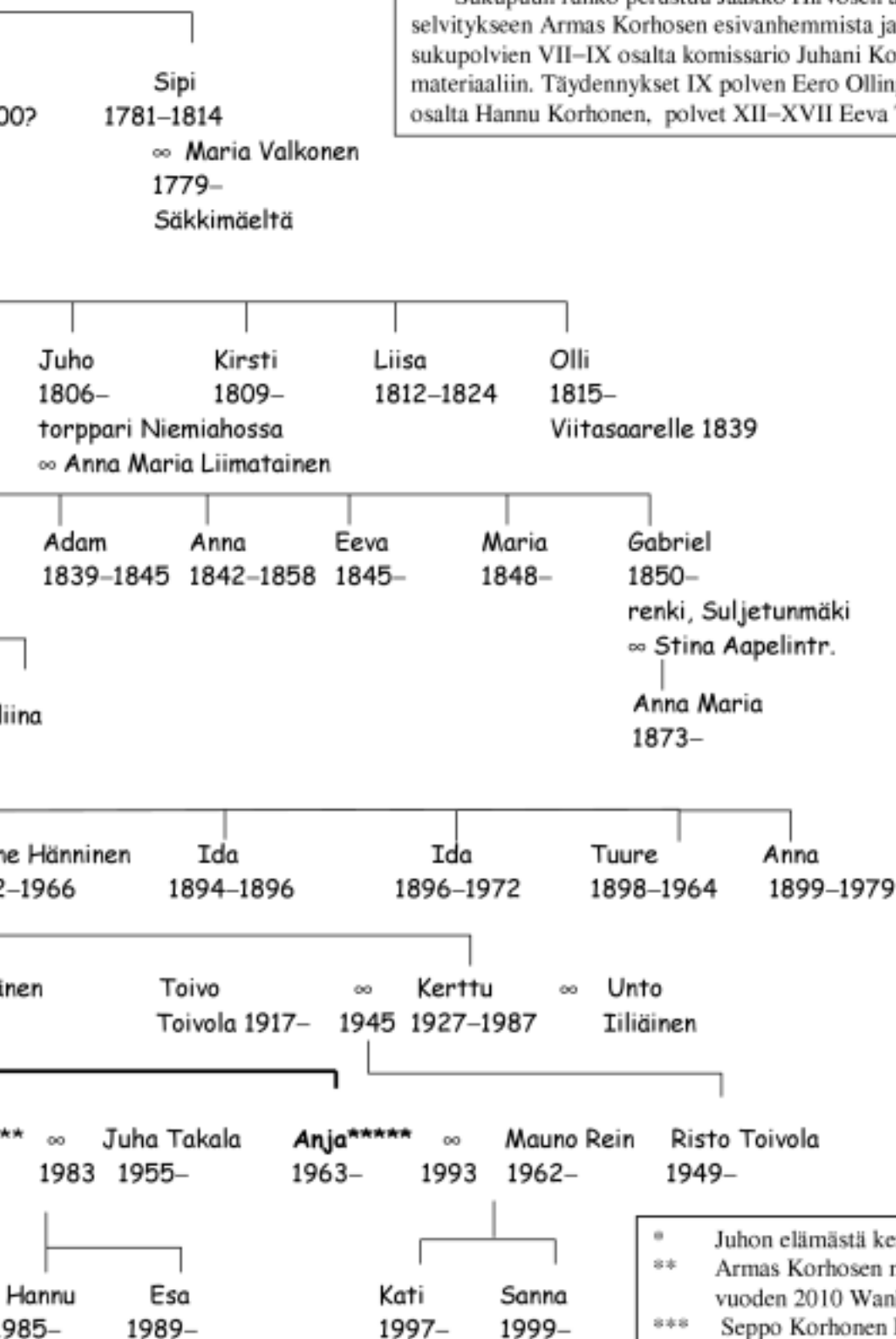
Kun Jyväskylän Palokkaan perustettiin kantelemuseo Peli-mannitalon yläkertaan, vietin kyseinen kantele myös sinne kanteletutkijan arvioon. Hän piti kanteletta erittäin kiinnostavana. Kantele on ns. keski-suomalaista mallia, jossa soitto tapahtuu kapealta reunalta. Hihasuojuksen malli on samanlainen kuin 1906 Snellmanin 100-vuotisjuhliissa otetussa valokuvassa. Kantele on nykyisin sijoitettuna Palokan kantelemuseoon.

Kohtalokasta pappani elämän kannalta oli äkeestä saatu patentti. Vuonna 1927 hänelle myönnettiin Patentti- ja rekisterihallituksen toimesta kansainvälinen patentti äkeelle. Se oli maan myöhintään tarkoitettu hevosen vetämäksi tarkoitettu työväline. Kyseisen

en sukupuu

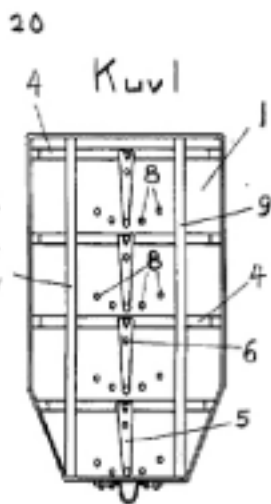

Sipin isä on Heikki Sipinpoika Korhonen, 1708–1772, Kärkkäällä 17:n isäntä. Katso sukupuita Wanhasta Tuomasta 1994 s. 15 ja 1995 s. 12. Sipi on siis 7. sukupolvea Tuomas Pekanpojasta laskettuna.

Sukupuun runko perustuu Jaakko Hirvosen aikanaan tekemään selvitykseen Armas Korhosen esivanhemmista ja yksityiskohdat sukupolvien VII–IX osalta komissario Juhani Korhosen keräämään materiaaliin. Täydennykset IX polven Eero Ollinpojan ja polvien X ja XI osalta Hannu Korhonen, polvet XII–XVII Eeva Takala.

HK 2011

- * Juhon elämästä kerrotaan tässä lehdessä.
- ** Armas Korhosen muistokirjoitus oli vuoden 2010 Wanhasta Tuomasta sivuilla 4–5.
- *** Seppo Korhonen kirjoittaa tässä lehdessä kesän 2010 sukujuhlsta.
- **** Eeva Takala on lehden kansikuvassa.
- ***** Anja Rein toimi sukujuhlan juontajana.

keksinnön myötä hänellä oli tarkoitus alkaa tekemän kyseisiä äkeitä sarjatuotantona. Hän oli tilannut teräksen Ruotsista, johon maksumieheksi lupautui laukaalainen Riipinen.

Riipinen vaati kuitenkin, että äes tehdään tuplaleveänä. Pappani mielestä siitä tulisi liian raskas, eikä hän olisi halunnut ensimmäistä prototyyppiä tehdä näin leveänä. Rahoittajan ominaisuudessa Riipinen kuitenkin vaati ensimmäisen mallin tuplaleveänä. Siitä tuli todellakin liian raskas yhden hevosen vetämäksi ja Riipinen vetäytyi tämän vuoksi rahoituksesta. Ruotsista tilatuille teräkselle ei ollutkaan rahoittajaa.

Pitkäksi venähtänyt Amerikan matka 1928–1971

Pappa päätti lähteä Amerikkaan hankkimaan nopeasti rahaa terästen maksuun ja täten aloittaa tuotanto myöhemmin palattuun takaisin. Hän matkusti 29.7.1928 New Yorkiin. Vaimo

ja kolme lasta jäi odottamaan paluuta, mutta turhaan. Vuonna 1929 tuli pörssiromahdus ja hallitsematon taloustilanne Amerikassa.

Pappa kertoi, että hänellä ei ollut rahaa tulla takaisin Suomeen, eikä juuri ruokaa syödäkseen. Kaikki siirtolaiset olivat huonossa tilanteessa taloudellisesti. Onneksi hän oli taitava käsistään ja kykeni hankkimaan ruokansa tekemällä töitä kulkiessaan talosta taloon. Muutaman vuoden huonon

vaiheen jälkeen tilanne alkoi kuitenkin pappani osalta parantua. Hän sai rakennustöitä ja hän rakensi taloja. Loppuvaiheessa hän keskittyi talojen sisätilojen rakennustöihin. Hän lähetti kirjeitä ja kuvia kotijoukoilleen Suomeen. Välit kotijoukkoihin oli kuitenkin viilenneet ja yhteyttä pidettiin vain muutamien kirjeiden muodossa. Hänen elämänsä oli varmaan tässä vaiheessa täynnä työtä ja Amerikan houkutusia.

Papan jäämistöstä löytyi kirje, joka on evankelista Niilo Tuomenoksalta vuodelta 1951. Se on hyvin lämminhenkinen kirje ja todistaa siitä hengellisestä herätyksestä, jonka pappi oli tuohon aikaan kokenut. Tämän seurauksena hänelle tuli katumus ja hän yritti takaisin paluuta perheen luokse Suomeen. Vastaukseksi hän sai vaimoltaan kirjeen, jossa häntä kehoitettiin jatkossakin pysymään Amerikassa. Tämä oli viimeinen niitti Amerikkaan jäämiseen. Kului seuraavat 20 vuotta, jona aikana hänen vaimo täällä Suomessa kuoli, samoin vanhin tytär. Vuonna 1964 hänet poistettiin myös väestörekisteristä.

Matka Suomeen 1971

Vasta vuonna 1971 hän tuli seuraavan kerran Suomeen. Lähdöstä oli kulunut 43 vuotta ja hän oli jo 79-vuotias. Minä olin kesätoissa kaupassa, jonne hän tuli minua tapaamaan siskonsa kanssa. Hän tuli kättelemään minua ja esittäytyi Korhoseksi. Vastasin olevani

myös Korhonen. Hämmästyks oli melkoinen kun selvisi, että hän on Amerikan pappani. Se oli ensimmäinen tapaaminen, kun hän poislähtönsä jälkeen näki omaa perhettään. Hän toi minulle lahjaksi pienen Raamatun. Hän tapasi myös isäni kyseisellä matkalla. Tapaaminen oli papalle suuri tapahtuma. Hän nosti käsiä ylös haltioituneena ja toisteli ”poikani, poikani”. Edellisen kerran hän oli nähnyt poikansa 2-vuotiaana.

Viimeiset vuodet Amerikassa 1971–1975

Tämän Suomessa vierailun jälkeen hän alkoi kirjoittaa veljelleni Sepolle sekä minulle kirjeitä. Hänen otteensa oli hyvin lempeä meitä kohtaan ja me saimme paljon kehuja. Hän ikään kuin korvasi kaikkea sitä hyvyyttä, mikä oli jäänyt antamatta omille lapsille ja meille lapsenlapsille pieninä. Hän pyyteli anteeksi kirjeessään 1972 veljelleni kun ei ole pystynyt kirjoittamaan aikaisemmin työkiireiden vuoksi.

Tämä kuvastaakin hänen elämäänsä. Vielä 80-vuotiaana hän teki töitä rakennuksilla. Hän kertoi rakentaneensa miljoonia taloja elämänsä aikana. Hän kirjoitti myös joskus runon ja kertoi, että olemme tunnetun runoilijan sukua. Hän siis tiesi Vihta-Paavosta. Sitä kautta isämme myöhemmin selvitti yhteyden Vanhan Rautalammin Korhosiin.

Minä kirjoitin kerran papalle, että haluaisin tulla käymään hänen luonaan. Hän vastasi minulle, että sinullahan

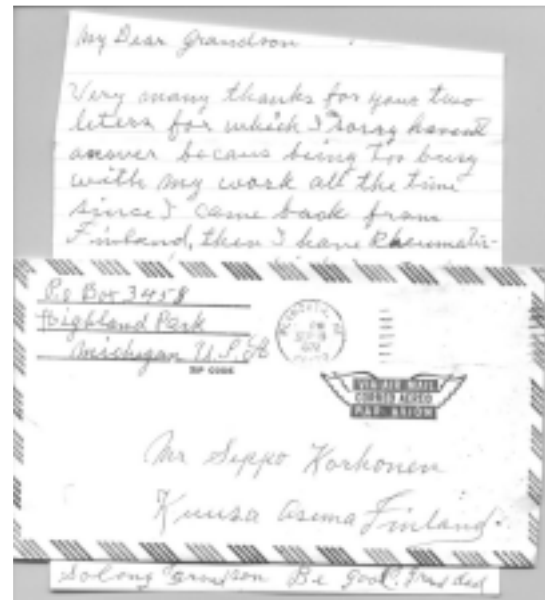
on Amerikan kuumetta. Sanoi hankkivansa minulle viisumin ja tulevansa kesällä Suomeen hakemaan minua. Ja niin hän vei minut kahden viikon matkalle Amerikkaan kesällä 1975, vuosi ennen hänen kuolemaansa. Hän pelkäsi koko lomailuni ajan minun henkeni puolesta.

Hänet oli ryöstetty kolme kertaa elämän aikana neekerien toimesta ja siksi hän ei päästänyt tummaihoisia lähelleni ja muutenkin huolehti minusta. Suurimman ajan me vain keskustelimme ja tutustuimme Detroitin ydinkeskustaan. Hänellä oli myös tuttava Wesley, joka ajelutti meitä autolla. Me kävimme katselemassa kymmeniä jopa satoja taloja, joita pappa kertoi rakentaneensa.

Viimeinen vuosi Suomessa

Poislähtöni jälkeen syksyllä hän saapui Suomeen ja asui Jyväskylässä hotellissa sekä siskonsa pojan perheen luona Konginkankaalla. Sairaalaan hän joutui muutama kuukausi ennen kuolemaansa ja kuoli 27.6.1976. Hänen sydämensä petti ja alaraajoihin tuli kuolio. Hänet haudattiin Laukaan kirkko-maahan, sadan metrin päähän oman vaimonsa haudasta. Hänen toive leposijasta synnyinmaassa toteutui. Äitimme toimi hänen huoltajanaan viimeisten kuukausien ajan.

Vuosi hänen kuolemansa jälkeen äidillemme tuli Amerikasta konsulaatti Harri Viljolta kirje ja löydetty matkalaukku. Laukun omistaja oli pappani ja sen sisältö oli tavallaan arvo-

tonta, mutta se on auttanut minua tämän esitelmän teossa paljon. Hänellä oli värikäs elämä, ehkä jonkun mielestä surullinenkin, mutta hänenkin elämällään oli tarkoitus. Hän antoi elämän meille jälkipolville.

Mitä tästä tarinasta voimme oppia? Voimme ainakin sen, että koskaan ei ole liian myöhäistä tutustua lapsiinsa ja lapsenlapsiinsa. Ei liian myöhäistä pyytää anteeksi tai antaa anteeksi. Eikä liian myöhäistä tutustua menneisiin sukupolviin ja sitä kautta tehdä tutkimusmatka omaan itseensä.

Hannes Korhonen

RAUDAN MERKITSEMÄ

– yksi monien joukossa

Sotamuistelmien kolmas osa, jossa sotasairaalat ja kotilomat vuorottelevat. Kertojan jalkaa korjataan leikkauksin. Tulevaisuus askarruttaa.

Matkalla Vaasasta Kuopioon jalkani tulehtui ja turposi voimakkaasti, samalla lämpö oli noussut jonkin verran mutta erilaisilla vesihauteilla hautoen se palautui entiselleen muutamassa päivässä. Kuopiossa viettämäni kuukaudet, joulusta maaliskuulle, eivät jättäneet mieleeni voimakkaita tai selviäkään muistijälkiä, kun en tätä aikaa mitenkään erikoisesti muista. Samoin en tarkoin muista sitäkään, missä vaiheessa vuoteeni siirrettiin pienempään, 4–5 vuoteen luokkaan. Täällä oli rauhallisempaa kuin voimistelu-salissa, suorastaan kodikasta olla, mutta sitä ei jatkunut kovinkaan kauan.

Helsinkiin

Maaliskuun alkupuolella v. 1945 tuli Kuopion lääninsairaalan ylilääkäri prof. Hämäläinen, joka oli myös sotasairaaloiden tarkastaja, tarkastuskäynnille sairaalaamme. Hän tutustui lääkärimme esittelyissä pahimmassa vaiheessa oleviin vammoihin ja niiden hoitomahdollisuuksiin. Samalla hän katseli minunkin jalkaani, joka juuri silloin oli entistä turvonneempi ja tulehtuneen näköinen. Valkeisen koulun lääkäri, jonka nimeä en enää muista, kertoi tarkastajalle aikomuksestaan leikata jalkaani ja osoitti sormellaan paikankin mistä sen avaisi. Tähän Hämäläinen: "Ei leikata tätä täällä. Ei muuta kun mies Helsinkiin, siellä ne tutkivat tarkemmin ja tekevät mitä tarvitaan." Hänen lausuntonsa oli niin vaikuttavaa tekstiä että jo saman päivän iltajunalla läksin kohti Helsinkiä.

Silloinen junamatka Kuopiosta Helsinkiin ei tahtunut niin nopeasti kun nykyisin: Kun illalla lähdettiin matkaan, oltiin joskus aamupäivällä matkan kohteessa. Juna pysähtyi jokaiselle

asemalla ottaen tavaraa ja matkustajia, mikä vei aina oman aikansa. Radat olivat mutkaisia, eivätkä kiskot olleet yhteen hitsattuja niin kuin nykyisin vaan vaunujen pyörät kolahtivat jokaisessa liitoksessa mikä junan ajaessa aiheutti äänekkään kolinan. Eivätkä silloiset veturitkaan yltäneet sellaisiin nopeuksiin että matkat oisivat menneet ennätysajoissa. Kuitenkin saapuminen pääkaupungin asemalle oli elämys maaseudun miehelle enhän ollut siellä ennen käynnytkään. Kaikki näytti olevan suurta ja mahtavaa jonka ihmisten paljous täytti.

Automatka ja saapuminen Munkkiniemenkadun – nykyisinhän se on Tukholmankatu – varrella olevaan Sairaanhoidajaopistoon, joka oli Punaisenristin invalidisairaalana. Sen sisäänkäynnin suojana oli vielä hiekkasäkiästä ladottu muuri, mikä sodan vuosina oli suojannut opiston ovia ja ikkunoita. Rakennuksessa oli kaksi kahdeksankerroksista osaa, joita kadunpuoleinen matalampi osa yhdisti. Rakennuksessa oli paljon huoneita eri tarkoituksiin, jonka vuoksi se oli sopiva sairaalakäyttöönkin.

Sairaalan ylihoitajana oli "sisar" Laine-Maire Kyöstiä, josta nykyisinkin on usein kirjoituksia lehdissä. Hänellä oli päähineen takaosasta alas hartioille ulottuva huntu, jossa oli Punaisen Ristin tunnukset. Muilla hoitajilla olivat vain silloisen hoitajien päähineen otsalla oleva punainen risti. Hoitajia – niin apu- kuin sairaanhoitajiaakin oli täällä enemmän kuin muissa sotavamma-sairaaloissa, joissa olin aikaisemmin ollut ja heillä kaikilla olivat moitteettoman puhtaat puvut. Vaikka elettiinkin pula-aikaa ja kaikista tarvikkeista oli huutava puute, täällä oli paljon sellaista mikä monesta muusta paikasta puuttui.

Kesä 1945

Muistamani mukaan jalkaani hoidettiin aluksi jonkin aikaa hauteilla ja voiteilla. Niistä tuntui olevan ajoittain jotain apuakin sitä vaivaavaan mätivään tulehdukseen, mutta yleensä niiden tuoma helpotus jäi vähäiseksi. Sen vuoksi lääkärit suunnittelivat leikkausta, mikä sitten tehtiinkin toukokuun alkupäivinä – taisi olla viides päivä toukokuuta. Narkoosissa suoritetussa operoinnissa vasemman jalan sääriluusta, nilkkanivelen kohdalta ylöspäin, otettiin sääriluun ulkosyrjästä niin paljon mätivää luuta pois että se oli laitettava saapaslastaan. Samoin nivelen kohdalta poistettiin siihen kasvanutta luuta ja rustoa niistä paikoista, mihin luumätä oli ehtinyt levitä. Jalka saapaslastoineen laitettiin leikkauksen jälkeen telineeseen jossa se oli yläviistossa olevassa asennossa. Siksi oli oltava jatkuvasti vuoteella selällään, mikä rasitti erikoisesti alaselkää. Ilmalla täytetty kumirengas ristiselän alla esti kuitenkin ihon hautumisen makuuhaavoille.

Muistiini ei ole jäänyt, miten kauan tässä asennossa oli oltava, mutta ehken parin viikon ajan. Leikkaus toi jalalleni selvästi havaittavan avun: Kivut vähentyivät eikä mätää tullut enää leikkaushaavasta, mikä oli ommeltu hyvin kiinni. Vain nilkkanivelen kohdalle jääneestä avonaisesta kohdasta sitä kuitenkin edelleen tuli.

Vapauduttuani kahlitsevasta telineestä saatoin taas vapaasti liikkua kainalosauvojen avulla. Vaikka niiden käyttökin rajoitti osaltaan liikkumista pitemmillä matkoilla, se oli kuitenkin mahdollista kun käsissä oli riittävästi voimaa. Sairaalan lähellä olevat Munkkiniemen kalliot olivat vielä siihen aikaan rakentamattomat ja lähes luonnontilassa. Ne olivat suosittuja virkistys- ja auringonotto-paikkoja, jonne suunnattiin kulkumme aina silloin kun se oli mahdollista. Siellä palvoivat aurinkoa myös monet lähialueella asuvat kaupunkilaiset, joiden touhujen seuraaminen toi tervetullutta vaihtelua arkiseen sairaala elämään.

Sen kesän aikana – v.1945 – näkyi maassamme täydellinen auringon pimennys. Halusin päästä kotiin sitä katsomaan kun se näkyisi parhaiten juuri niillä alueilla. Pyysin osastomme lääkäriltä lomaa ja sainkin yllätyksekseni sen kokonaisen kuukauden ajaksi. Se olikin erittäin mieluinen asia, pääsi näin pitkäksi aikaa pois sairaalan rutiinista, mikä joskus tuntui

suorastaan masentavalta. – Siinä iässä kun oisi mieluummin jossakin muualla missä oisi vapaus elää omaa elämäänsä, niin kuin kotona on mikä tuntui odottavan poikaansa palaavaksi.

Kesä oli erittäin lämmin, ajoittain helteinenkin. Lomalta palattuani kuumaan Helsinkiin janon tunne oli jatkuvaa. Johdoista tuleva vesi oli maultaan sitä mitä se oli, se ei maistunut eikä silloin virvoitusjuomiakaan juuri ollut. Jatkuva hikoileminen vei lisäksi ruokahalun olemattomaksi. Yhä useammin apuhoitajat joutuivat viemään pois vain osaksi tyhjentyneen ruokalautasen ja kyselemään miksi et syö, eikö ruoka ole kyllin hyvää? Syynä tähän oli yksinkertaisesti se, ettei ruoka maistunut eikä sille voinut mitään.

Muuten "hoitolan" päivät kuluivat jo totuttuun tapaan: Aamulla hoitajien tehtävät: petaaminen ja haavojen puhdistamiset ja kääreiden vaihtamiset ja valmistautuminen lääkärin kiertoon. Lääkäreitä talossa oli monia ja luonteidensa mukaisesti monenlaisia. Niistä on mieleeni jäänyt erikoisesti tohtori Vallin, häntä sanottiin yleisesti vain tohtori Vallin'niksi.

Hän oli käytökseltään mahdollisimman epäsovinnainen ja hiljainen humoristi jonka kasvot eivät parhaassakaan tilanteissa menneet hymyyn. Hän nautti osuvista ja hyvistä vastauksista joita pojat antoivat. Kun hän potilaskierrolla ollessaan tuli huoneeseen, oli tavallisesti ensimmäisenä kysymys: "onko täällä kipeitä vai sairaita"? Vastaukseksi kävi että kipeitä. Jos erehtyi sanomaan: sairaita, alkoi pian kysely: "mikä sinua sitten vaivaa."

Kerrankin kierrolla ollessaan esitti huoneeseemme tultuaan kysymyksensä ja jatkoi – erään potilaskaverin vuoteen viereen tultuaan ja jalkaa katsottuaan – "tuohonkin pitäisi siirtää luuta mutta koiran jalastako sitä otettanee." Siihen kaveri keksi vastata: "ei siitä ainakaan, sitten sitä pitäisi nostaa jokaisen pylvään juurella." Tämä oli Vallinin mielestä niin hyvä vastaus että se näytti kohottavan häntä henkisesti hyvän matkaa ylöspäin. Tällaistaikin voi sairaalan arkipäivään sisältyä.

Aurinkoiset kesäpäivät houkuttelivat liikkumaan lähikatujen alueilla taikka lähtemään kauemmaksikin raitiovaunun kyydillä. Sellaiset matkat toivat virkistystä ja vaihtelua arkisiin päiviin ja uusia virikkeitä ajatuksiin ja muistikuviiin jotka kulkivat sateisina ja tuulisinakin päivinä jolloin ei ollut ulos menemistä. Ne kulkivat öisinkin silloin

kun uni ei jostakin syystä tullut, auttaen ajan kulumaan nopeammin ja miellyttävämmin. Mieli- ja muistikuviiin mahtui kokonaisia aikakausia, joiden filmit juoksivat henkisten silmien editse niin kutsuttuina kuin kutsumattakin.

Muistikuvia

Kesällä, v. 1941 kun jatkosota oli parhaillaan käynnissä ja Itä-Karjalan valloitustaistelut ankarimmillaan, oli odotettavissa myös nuorempien ikäluokkien, joihin tämän kirjoittajakin kuului, kutsuminen sotilaskoulutukseen. Kuitenkin ehdittiin sen kesän viljasato korjata ja puida talteen ennen kun ikäluokkani kutsuntailmoitus oli sanomalehdissä. Se oli määrätty tapahtuvaksi syyskuun 18. p:nä ja kutsuntapaikkana oli Vesan-non Seurojentalo. Kun aikaa oli vielä muutamia viikkoja, yritettiin perunakin saada vielä kaivetuksi ennen lähtöäni.

Silloin perunat kaivettiin vielä kuokilla, mikä oli nykyiseen konekaivuun verrattuna hidasta ja raskas takin hommaa. Isäni oli jatkuvasti puutavarayhtiön työnjohtajan tehtävässään, jossa hänen työpaineensa oli lisääntynyt nuorempien miesten lähdettyä armeijaan. Sen vuoksi hän ehti perunapellolle vain joskus iltapäivällä kun työnantajan työpäivä oli päättynyt. Silloinkin pimeäntulo rajoitti työaikaa.

Me äidin kanssa olimme päätoimisesti pellolla, mutta monet taloustyöt veivät osan päivästä. Perunan kaivua riitti vielä kutsunnan jälkeenkin, kun muita ei ollut perunapellolle lähtemässä. Kutsunnasta oli vain viikko aikaa lähtöön: saman syyskuun 25. p:nä oli jo ilmoitauduttava Kuopion kasarmilla. Viikko kului nopeasti. Monien töiden vuoksi, joita yritimme koko perheen voimin saada kotiin jäävien avuksi tehdyksi, ei ehditty saada perunannostoa loppumaan. Osa työstä jäi vanhempieni tehtäväksi.

Lähtöaamun tunnelma oli painostavan tuntuinen, olihan jatkosodan hyökkäysvaihe ankarine taisteluineen koko itärajalla käynnissä. Isäni oli totinen ja valmistautui hiljaisena päivän töihinsä. Äiti itkää tuherteli töitään tehdessään. Muisti kuitenkin välillä kysellä onko kaikki mukana mitä on määrätty mukaan otettavaksi. Lyhyt "hei" hyvästiksi ja polkupyörä vei kirkolle josta matka jatkui kuorma-autolla edelleen Kuopioon. Siten alkoi yli neljä vuotta jatkunut "sotareissu" –

kahden vuoden palveluksen asemasta – sotineen ja sairaaloiheen. Muistan yhä vieläkin äidin ja isän katsomassa rakennuksen nurkalta jälkeeni niin kauan kunnes olin ehtinyt tienmutkan taakse.

Punaisen ristin invaliidisairaalan käytössä olo Espoossa sijaitseva Jorfgårdin kartanon lepokoti – oliko se nykyisen Jorvin sairaalan lähistöllä – jonne sairaalasta lähetettiin miehiä maaseudulle toipumaan. Pääsin heinäkuun alkupuolella lähtemään sinne joksikin aikaa "loman viettoon". Siellä oli vapautta pitkin tai poikin, niin kuin sanotaan. Ruokailun ja korvikkeen ajat kun muisti, niin muuten saattoi olla miten halusi. Siellä oli Helsingin sairaalasta tullut sairaanhoitaja, joka puhdisti haavat ja vaihtoi niihin kääreet sekä toimitteli muut työhönsä kuuluvat tehtävät. Liikkuminen ulkona toi pian ruokahalut entiselleen ja vähän paremmaksikin mitä ne aikaisemmin olivat.

Lepokotimme pelloilla oli niihin aikoihin käynnissä sokerijuurikkaan harventamistyöt, jota näytti olevan kasvamassa silmänkantaman laajuiset alat. Pellot olivat vuokrattu jollekin vieraalle joka ei asunut talossa, kun "omaa väkeä" oli vain kartanon omistava iäkäs rouva. Hän ruokaili kanssamme ruokasalissa. Sokerijuurikkaan harventajia oli paljon, varmaankin lähiympäristön tyttöjä ja poikia. Menimme usein erään kaverin kanssa pellon piiriojan reunalle istumaan ja juttelemaan heidän kanssaan. Se toi päivisin mukavaa vaihtelua muuten joutilaaseen aikaan, eivätkä harventajatkaan näyttäneet torjuvan seuraamme.

Jokaisena päivänä riitti puheenaiheita milloin paikkakunnan tapahtumista tai nuorten vapaa-ajan vietosta. Sattui muutaman kerran niinkin, kun satuimme olemaan siellä työväen korviketauon aikana, että meillekin oli niiden tuoja varannut kupit ja välipalat niin kuin muillekin pellolla olleille. Se osoitti ettei työnantaja – kuka hän lienee ollutkin – katsonut meidän paikallaoloa ainakaan pahalla silmällä.

Viikot kuluivat täällä nopeasti: seuraa ja virikkeitä oli sopivasti. Ehdin olla täällä useiden viikkojen ajan kunnes huomasin eräiden kaverien harjoittavan suoranaista vallattomuutta, mikä paljastuttuaan aiheuttaisi melkoisen prosessin. Minun asiani ei ollut puhua siitä kenellekään, eikä edes olla tietävinäänkään. Kun en myöskään halunnut olla kuulemassa mahdollisesti siitä syntyvää "metakkaa" pyysin hoitajaamme, joka

kävi viikoittain Helsingin sairaalassamme, tiedustelemaan lääkäriäItä voisinko saada kotiloman vaikka edellisestä oli kulunut vain vähän yli kuukauden. Sen hän oli myöntänytkin ja niin pääsin lähtemään kotiin niin pian kun asiaan kuuluvat paperit olivat tulleet Helsingistä.

Kuukauden mittainen kotiloma kului parhaimman kesän aikana nopeasti. Palattuani Helsinkiin, oli kuin oisin siirtynyt syksyyn. Kaduilla paloivat jo valot ja raitiovaunujen johdoissa valokaaret välähtelivät näkyvästi. Niin suuri ero on Keski-Suomen ja Uudenmaan illan ja yön valoisuudella. Meillä heinäkuun lopullakin on vielä kesäisen valoisaa, eikä keinovaloa tarvita sisälläkään, ulkovaloista puhumattakaan.

Millainen tulevaisuus?

Olin lääkärin määräyksestä käyttänyt jonkin aikaa keppiä. Se oli hankalampaa kuin kainalo-sauvojen avulla liikkuminen, aiheuttaen vammau-tuneen jalan isossa varpaassa ajoittaen voimakas-takin kipua. Varvas oli kuin huomaamatta kääntynyt kärkinivelestään alaspäin kippuraan. Ja kun se ei kääntynyt juurinivelestäänkään ylöspäin, ei jalkaa voinut pitää kengässä. Kun syksy oli jo lähellä, ei siinä voinut enää kauan käyttää aamutossuakaan. Lisäksi nilkan alueella oli jatkuvasti paksut kääreet jotka eivät kunnolla mahtuneet ahtaisiin jalkineisiin. – Nilkan ulkosivulla oleva avonainen haava vuoti jatkuvasti löysää mätää ja käveleminen aiheutti osaltaan entistä pahempia kipuja. – Kun näin oli, ei voinut erikoisemmin ihmetellä jos tulevaisuus ei aina näyttänytään valoiselta.

Olin kerran iltayöllä valvoessani sairaalan sängyssä, pysähtynyt ajattelemaan miten asioita tulisi järjestellä sitten, kun joskus pääsisin täältä siviiliin. Asiassa tuntuikin olevan harkinnan paikka, joka vaikuttaisi koko tulevaisuuteeni. Olin pitänyt aina selviönä, että jos selviän sodasta hengissä kotiin, niin yritän ansaita elantoni maanviljelijänä. – Olihan silloinen aikakausi arvostuksineen ja näköaloineen kokonaan toinen kuin nykyisin, jolloin koko yhteiskunta sitä painollaan sortaa. Äitini ja isäni olivat jo ikääntyviä ihmisiä, jonka vuoksi he pitäisivät siitä jos oisin heidän luonaan. Nyt asia näytti kokonaan toiselta.

Osaston lääkäri oli aamupäivän kierrollaan katsellut jalkaani tavallista tarkemmin ja todennut

leikkauksen isonvarpaan oikaisemiseksi olevan tarpeen. Eikä haavan mätiminenkään varmaankaan loppuisi ilman toimenpiteitä. Jalka tulisi lisäksi olemaan nilkasta jäykkä ja todennäköisesti kivulias kranaatinsirpaleen tehtyä siellä pahaa jälkeä. Mietin siinä maatessani hänen sanojaan ja sitä, mitä ne tulisivat merkitsemään arkisten töiden näköpiiristä asiaa katsoen. Miten pystyisin suoriutumaan hevostöistäkin joita on tehtävä miltei jokaisena päivänä. Oisiko sittenkin ajateltava jotakin muuta työtä johon tällainenkin mies pystyisi.

Eihän minulla tulisi olemaan montakaan mahdollisuutta valintojen tekoon, mutta ehken jotain kun tarkemmin ajatteli. Tapaturmavirasto kouluutti siihen aikaan sotainvalideja yksinomaan suutareiksi, mutta sekään ei tuntunut miellyttävän. Sensijaan muistin Kajaanin seminaarin, joka otti kansakoulupohjaisiakin hakijoita oppilaikseen. Siinä oisi kenties mahdollisuus minullekin. Mahtaisinkohan pärjätä opettajan tehtävässä? Jos pääsisin kohtakin pois sairaalasta, ennättäisin vielä aloittamaan koulun tänä syksynä. Kirjoitin siitä kotiin isälleni ja tiedustelin mitä hän sanoisi jos en tulisikaan täältä päästyäni kotiin vaan yrittäisin tätä kautta muuhun ammattiin.

Vastaus kirjeeseeni tuli pian ja se oli sisällöltään sellainen kuin olin mielessäni aavistellut sen olevankin. "Tule vain kotiin niin pian kun sieltä pääset, miestä tarvitaan täälläkin. Ja voihan se jalka siitä ajan kanssa vielä korjaantuakin." Se oli isäni vastaus kysymykseeni joka silloin askarrutti mieltäni. Muistan vieläkin selvästi kun luin vuoteellani maaten kirjettä moneen kertaan ja yritin tajuta isän mielialan sitä kirjottaissaan. Kirje ratkaisi nämä tuumailut. Ymmärsin hänen mielipiteensä mielestäni hyvin: kotona oli hänellä ja äidillä vaikeaa. Työtä oli paljon – niin yhtiössä kuin kotonakin – eikä varsinkaan isän terveys ollut enää häppönen. Apua tarvittiin vaikka avuksi toivottu henkilökään ei tässä vaiheessa ollut työkykyinen.

Toisaalta "sotatiellä" oli kulunut aikaa jo yli neljä vuotta. Oisi mukavaa jo päästä kotiinkin ja yrittää järjestellä elämänsä siviilissä siten kun se nykyisellään on mahdollista. Tunsin lisäksi itseni "maailman murjomaksi", joka parhaiten viihtyisi ja tulisi ymmärretyksi kodin rauhassa. Sairaalahoito jatkui vielä tämän jälkeenkin yli kolme kuukautta, lähemmäksi joulua, jonka vuoksi en enää ehtisi aloittaa koulua vaikka asiat oisivat kääntyneetkin

sinnepäin. Asiaa myöhemmin ajatellen: Ehkempä yhteiskunta säästyi näinollen yhdeltä huonolta opettajalta.

Ratkaiseva leikkaus

Isonvarpaan oikaisuleikkaus, josta oli ollut puhetta jo muutamien kuukausien ajan, toteutui lokakuun alkupäivinä. Leikkauksessa vasemman jalan isonvarpaan kärkinivel avattiin päältäpäin ja väännettiin varvas suoraksi. Toimenpiteessä varpaan luut menivät osaksi päällekkäin, mutta näin varvaskin oikeni. Se tosin lyheni jonkin verran entisestään mutta eihän sillä ollut käytännön merkitystä. Sensijaan varpaan juuriniel, joka ei päästänyt varvasta kääntymään ylöspäin, jäi silloin korjaamatta. Se on haitannut kävelyä kaikkien näiden vuosien aikana.

Varpaan oikaisuleikkaus tehtiin paikallispuudutuksessa. Leikkauksen jälkeen oli oltava muutaman viikon ajan vuoteessa, vaikka kainalo-sauvoja käyttäen saattoi jonkin verran liikkua. Se ei kuitenkaan ollut helppoa. Kävellessä, samoin kuin istuessakin, jalkaa alkoi pakottamaan ja se tuntui halkeavan. – verenkierto lieene ollut huonoa ja mitä muuta vielä oli – jonka vuoksi sitä oli nostettava hetkeksi ylemmäksi koskun lopettamiseksi. Mutta olinhan oppinut olemaan vuoteessakin, lukemista vain tarvittiin pitkäksi käyvän ajan kuluttamiseksi, ja mielikuvien sekä muistiinjäätien tapahtumien täytyi antaa kulkea valtoimenaan.

Mieleeni tuli kerran tapaus nyt jo yhdeksäntoista vuoden takaa: Silloin varhaisena aamuna sisareni Sirkka syntyi. Olin silloin noin neljän vuoden ikäinen mutta muistan sen suorastaan ihmeteltävän selkeästi. Tulin silloin herätetyksi kesken parhaimpien aamu-unien ja tietenkin olin siitä hyvin närkästynyt. Joku otti minut syliinsä ison kamarin sängystä jossa nukuin mahdollisesti äidin vieressä, ja toi tupaan laitettulle vuoteelle. Se oli petattu maantien puoleisen seinän vierellä olevalle penkille, jonka rinnalle oli tuotu levikkeeksi toinen lyhyempi penkki. Kun tämä toinen penkki oli vähän matalampi toista, pääpuolen korotuksena oli leveä suutarinlauta, jota säilytettiin tavallisesti oviseinällä olevan penkin takana. Niiden päällä olivat välttämättömät petivaatteet. Siinä nukuimme isän kanssa

vierekkäin, minä seinän puoleisella reunalla.

Tietenkään en silloin ymmärtänyt mitä tämä kaikki merkitsi, mutta mielestäni nukuimme isän kanssa tuvassa hyvin kauan. Myöhemmin sain nähdä pienen "tistoni" olin siitä iloisempi, olinhan sitä jo kauan toivonutkin ja pyytänyt isää sen tuomaan "kaupasta, "sieltä Siikalahdesta". Toinen muistikuva joka tulee tässä yhteydessä aina mieleeni, on miltei samoilta ajoilta. Sairastin silloin keuhkokuumetta ja olin ison kamarin sängyssä kun Sakarin Anna – joka oli silloin meillä käymässä – toi sylissään kapaloihin käärityn vauvan siellä käymään ja puheli tälle: "Otetaanko vähän veikosta tautia."

Varpaan leikkauksen jälkeisinä viikkoina leikkaushaava parani hyvin. Jalkani kävi jo kenkäänkin niin, että pystyin niitä käyttämään vaivatta. Ja mikä parasta: Vuodelevon aikana nilkassa ollut avonainen haava lakkasi mätimästä ja umpeutui koko pituudeltaan. Haavoittumisestani oli kulunut jo lähes puolitoista vuotta ja koko sen ajan se oli vuotanut mätää milloin enemmän, milloin vähemmän. Nyt siinä oli side vain sen takia ettei ohut iho rikkoutuisi vaatteiden hankaamana. Nyt näytti tulevaisuuskin jo entistä valoisammalta.

Sairaalalan lääkäri halusi varmistua siitä, pysyikö haava kiinni myös normaalin liikkumisen aikana. Siksi hän antoi kuukauden kotiloman ja kehoitti kävelemään mahdollisimman paljon. Jos haava avautuisi, oli heti palattava sairaalaan. Noudatin saamiani ohjeita, mitä liikkumiseen tulee, mahdollisimman tunnollisesti. Kävelin keppiä käyttäen niin paljon kun vielä ajoittain hyvinkin kipeä jalka antoi myöten.

Lomani aikana huomasin että saatoinkin ajaa myöskin polkupyörällä. Terveellä jalalla polkaisin voimakkaasti vauhtia ja toisellakin sen verran että polkimet palautuivat oikeaan asentoonsa. Näin pääsin kulkemaan pitempiäkin matkoja. Vielä yritin osallistua vointini mukaan myöskin helpompiin töihin, mutta niihin eivät voimani kunnolla riittäneet. Pienempikin voiman käyttö aiheutti voimakkaan hikoilemisen ja uupuminenkin seurasi ihmeteltävän helposti.

Miten sitten kun on aikanaan käytävä todenteolla töihin käsiksi? Täällä kotona ollessani nämäkin asiat näyttäytyvät kaikkine mahdollisuuksineen ja ongelmineen realistisempina kuin sairaalan huoneesta katsottuna. Mielessäni oli oli myöskin se asia, miten tulevaisuudessa vois

omalta osaltani olla mukana perheen elantoa hankkimassa. Lohdutin kuitenkin tässä vaiheessa itseäni sillä, että kevääseen mennessä – jolloin peltotyötkin alkaisivat – saattoivat monet asiat vielä jonkin verran korjaantuakin.

Loppusanat

Olen kertonut näistä silloin tuntemistani tulevaisuuteen ja työelämään liittyvistä ajatuksistani ja huolistani myöskin siksi että ne puheet, joissa on väitetty minun antaneen asioiden mennä

ajattelematta ja mistään huolehtimatta omalla painollaan, tulevat näillä tiedoilla kumotuiksi. Siihen tiesin nyt joka tapauksessa varautua, että olen jatkossakin vammainen mies jolla tulee työelämässä vaikeuksia riittämään. Mutta ehkempää "keppimieskin" pärjäisi omissa töissään ja pystyisi siitä leipänsä ansaitsemaan. Olinhan vielä luvannut itselleni silloin, kun en haavoittumiseni jälkeen edes liikkumaan, että jos joskus pääsen kävelemään jotenkin ja kenties töihinkin niin en sitten valita vaikka kiputilojakin sattuisi tulemaan. Sen lupauksen olen yrittänyt muistaa.

Hanneksen sotamuistojen taustaa

Sirkka Makkonen, os. Korhonen

Hannes haavoittui juhannusaattona 1944 perääntymisvaiheen taisteluissa kahden ja puolen rintama-vuotensa jälkeen, oli hoidettavana sotasairaaloissa eri puolella Suomea ja kotiutettiin muutama viikko ennen joulua v. 1945. Kranaatinsirpaleen lävistämä nilkkanivel edellytti vielä kotiin palatessa keppiin turvautumista kävellessäkin.

Sotainvalidien Veljesliiton ensimmäisten sodan jälkeis-ten vuosien tunnus oli ”Takaisin elämään”. Lähes 100.000 sodassa vammautunutta nuorta miestä oli tavoittelemassa elämän mahdollisuuksia. Lähtökohta oli, että ilman voimakas-ta omakohtaista yrittämistä ei tavoitteeseen päästä. Sotainvalidien ongelmat olivat yksilöllisiä. Kotiinpaluu oli useimmille heräämistä uuteen todellisuuteen ja uuteen rooliin.

Vammojen lisäksi monin tavoin ankarat sotavuodet olivat kuluttaneet niin kotiväkeä kuin elinympäristöäkin. Ongelmat olivat niin fyysisiä kuin henkisiäkin. Niin paljon kuin sairaalavuosina ajatukset olivat liikkuneetkin tulevaisuu-desta, oli selvää, että siellä olivat askarrelleet myös kotiväen ajatukset. Hannekselle oli kirjeistä selvinnyt, että koti odotti ja tarvitsi poikaansa. Siihen oli nyt keskityttävä.

Hannes itse kirjoitti kotiintulostaan:

”Sen ajan Tienhaara-koti, johon tulin pitkän poissaolon jälkeen, oli kokonaan erilainen kuin

nykyään. Äiti ja isä olivat saaneet suurin ponnistuksin välttämättömät työt tehdyksi sotavuosien aikana, muuhun ei ollut mahdollisuuksiakaan. Siksi tekemätöntä työtä näytti olevan kaikkialla. Muistan yrittäneeni jotain tehdä jopa metsässäkin. Talvi oli juuri tulossa ja lumien myötä liikkuminen kävi yhä vaikeammaksi. Keppi painui lumeen yhä syvemmälle vaikeuttaen yritystäni. Lumen tultua maan-tietä ei aurattu, joten pitemmät matkat oli kuljettava hevoskyydillä. Monien vuosien ajan jatkunut armoton ja karkeakin sotilaselämä ja sairaalavuodet olivat opettaneet huomioimaan vain oman itsensä ja pitämään puolensa eri tilanteissa. Yrityksistä huolimatta saattoi helposti pahoittaa toisen mielen. Tarvittiin sopeutumista siviilielämään.”

Asiat saivat uuden käänteen, kun Kalle-isä, joka toimi piirin vanhempana työnjohtajana ja vastuullisena suunnittelijana ja valvojana uupui työtaakkaansa ja kuoli aivohalvaukseen 13.10.1947 55-vuotiaana. Hänen työnsä oli ollut perheen elannon takeena. Hannes oivalsi olevansa nyt monessa-kin mielessä seitsenhenkisen perheen pää, ainoa jossain määrin työkykyinen mies perheessä. Kallen veli ja sisar, jotka olivat lähes liikuntakyvyttömiä, asuivat vielä Tienhaarassa, Alisa-äiti oli jo iäkäs ja huonokuntoinen ja tämän kirjoittaja vielä lukiossa Pieksämäellä.

Tarvittiin uskoa omaan harkintakykyyn ja

vähittäiseen voimien palautumiseen. Oli sopeuduttava uusiin haasteisiin, sodan jälkeiseen jälleenrakentamisesta totaalisesti odottavaan elinympäristöön, muuttuneeseen maailmaan. Vastaanotta-maan sen tehtävät liian valmistautumattomana, puoli-kuntoi-sena – kuin aseettomana kovaan taisteluun.

Lokakuun 11. päivän iltana, isän ja pojan viimeisenä yhteisenä saunailtana oli ollut puheena viljelysten ajankohtaisten töiden suunnittelu. Oli lähde-täviä siitä tosiasia-sta, että niin viljelysten kuin rakennustenkin perusparannustyöt oli tehtävä ”hartiapankin” rahoituksella. Vain ammattitaitoa vaativissa rakennustöissä turvaututtaisiin vieraan apuun ja vain poikkeustapauksissa lainanottoon, vaikka näin hidastuisikin tavoitteiden toteutuminen.

Isä-Kalle oli aloittanut ansiotyönsä isänsä hevospoikana ja tullut työnjohtajaksi isänsä jälkeen. 18-vuotiaana hän muisteli tehneensä ensimmäisen tukki-metsäkaupan. Tällä välin oli maailma muuttunut perin juurin. Hannekselle selvisi oma tehtävänsä ajan ankarissa vaihteluissa. Isä oli halunnut antaa omasta kokemuksestaan tukea pojalleen; koska tiesi tämän joutuvan ylivoimaiseen tehtävään. Maatalouskalenteri oli täyttynyt kylvöihin, lannoitukseen ja työpaikkoihin liittyvistä merkinnöistä ja kenttäpostikirjeissä oli piirroksia ja selityksiä rakennusten korjauksista ja kyselyjä Hanneksen mielipiteistä.

Sotaa edeltävinä vuosina Hannekselle hahmottui hänen tulevien vuosiansa työkenttä ja tavoitteet. Tienhaaran monivuotinen työmies Eino Hytönen, ”meidän Eino”, oli ollut nuorena isän oikea käsi ja Hannekselle miesten töihin opettaja. Rippikouluikäiselle pojalle se oli tärkeää kasvun aikaa.

1930-luku oli poikkeuksellinen myös kotielämässä. Tämän kirjoittaja silloin eli lapsuuden viimeisiä kesäiä, jotka painuivat mieleen aurinkoisina, onnellisina. Kesät olivat poikkeuksellisen lämpimiä, suotuisia viljan kasvulle ja syksyt niiden kypsymiselle. Vehnän viljely yleistyi myös Keski-Suomessa. Tienhaaran lapset muistavat Kuopion myllyssä jauhatetun maavehnän ilmestyneen silloin kahvipöytiin pullaherkkuna.

Vuosikymmenen alun yleismaailmallinen talouslama pysäytti myönteisen kehityksen. Me-kaaninen puutavarateolli-suus pysähtyi ja henkilökunta lomautettiin noin vuoden ajaksi

1931–32. Lasten muistikuvat tästä ajasta ovatkin kotoiset: perhe oli koossa. Loppukesä enteili suurten muutosten aikaa. Sieltä on säilynyt voimakkaita muistikuvia.

Olimme kiirehtineet niityltä ja pellolta Tienhaaran pihalle katsomaan, kun vesantolaiset miehet marssivat rivistöinä päämääränä Suonenjoki, jonne oli käsky kokoontua ja josta junamatka alkaisi. Rivistöjä seurasi hevosia kärryineen. Niillä tavaroita. Niitytpolkua tuli vanhempaa väkeä vaitonaisina. Edellisiltana oli tuvan päädyssä nurmipengermällä istunut hyvin myöhään työmiehiä palkkojaan odottelemassa. Kalle-isän työnjohtajana oli täytynyt lähteä polkupyörällä hakemaan rahaa Rautalammin kirkolta. Kuuntelimme miesten puheita. Pohdittavana olivat ensimmäisen maailmansodan aikaiset rintamalinjat ja niiden murtuminen.

Sinä iltana sota murtautui Tienhaaran maailmaan. Se oli kuin pidentyvä varjo, joka odotti, mutta ei kuitenkaan ollut läsnä. Kesän 1941 edetessä syksyksi alkoi selvitä, että sota yhä jatkuisi. edessä olisi kutsunta, tällä kertaa Hanneksen ikäluokka olisi vuorossa. Tiesimme äidin hiljaa toivovan, että muutama kuukausi aikaisemmin Hanneksen sairastama ankara keuhkokuume ainakin lykkäisi hänen joutumistaan armeijaan, mitä emme uskoneet hänen kestävän.

Seisoimme äidin kanssa pihan laidassa. Hannes hyppäsi pyörän selkään, katsoi meitä, hujautti kättään ja lähti polkemaan kirkolle, jossa oli määrä nousta yhteiskuljetukseen. Hänen elämänsä ensimmäinen matka kotiseudun ulkopuolelle oli alkanut. Sota oli nyt meidänkin perheellemme kipeää todellisuutta, ei enää uhkaava varjo. Lyhyt koulutusaika Kuopiossa ja matka itää kohti alkoi.

Vuosikymmen ennen toista maailmansotaa on piirty-nyt aikakirjoihin toisaalta nopean kehityksen aikana. Uudet tuulet puhalsivat myös maaseudulla. Oli siirryttävä oma-varaistaloudesta markkinatalouteen. Maaseutukylien näkymät alkoivat muuttua. Yhteislaiduntamisesta oli jo siirrytty hakalaitumiin, heinien haasiakuivatuksesta heinäseipäisiin. Hevostyövälineet tulivat markkinoille. Niiden mukana tehostui ojitus ja sen jatkoksi salaojituksen suunnittelu.

Erityisesti oli panostettava karjatalouden ja karjan-hoidon kehittämiseen, jolla Vesannolla oli

pitkät ja ansiok-kaat perinteet. Karjanhoidosta tulikin Tienhaaran arjen työn ydinaluetta, enemmän kuin elinkeino, niin kauan kuin terveyttä siihen riitti. Joka ainoa edistysaskel tiesi maaseudun kotien elämän kohentumista. Toisaalta siihen liittyi aina tietoisuus vastuusta. Tämä selvisi Hannekselle jo varhain. Yrittämisen vapaus ja velvollisuuden tunne kotia kohtaan, jotka hänen mielestään olivat olleet nuoren tärkeimmät kannustajat, olivat sitä hänen työ kautensa loppuun asti.

Tienhaaran vanha Kalle, Hanneksen isoisä, ja ensimmäisiltä ikävuosilta tuttu hahmo, oli muodostunut fyysisiltä ja henkisiltä ominaisuuksiltaan perheen voiman-lähteeksi. Hanneksen luonnehdinta isoisän työ sarkaa arvioidessaan oli: "Vain voimakas ja peräänantamaton mies voi sen ajan olosuhteissa yltää tällaiseen saavutukseen".

Aina 1980-luvulle saakka jaksoivat Hannes ja hänen Elvi-puolisonsa ylläpitää keskeytymätöntä jälleenrakennus- ja kehittäytymistä. Vuonna 1980 syötiin ensimmäiset mansikat ja herukat heidän marjanviljelyksiltään, jotka kehittyivät tuottoisiksi yrityksiksi ja toisaalta toivat mukanaan uusiorakentamisen ja huollon tarvetta.

Vuosikymmeniä jatkuneessa Tienhaaran asuintilojen korjaus- ja rakentamistyössä, sen suunnittelussa ja toteuttamisessa on sananmukaisesti noudatettu kestävän kehityksen periaatetta. Tuotantosuuntaa on ollut pakko vaihtaa, mutta aina on löytynyt uusiokäyttöä ja muutoshetkittäisyyksiä. Jopa 1860- ja 70-luvulla muodostunut piha-alue, joka pohjautui Adamin ja Amalian kotien – Haapamäen Mäenpään ja Sonkarin Huttulan pihaperinteeseen, on edelleen runkona, Tienhaaran monia vaiheita kokeneen elämän taustana.

Tienhaaran koti kaikkine vaiheineen muodostui vuosisadan alkupuoliskolla kolmen sukupolven elämän keskeiseksi sisällöksi: vanhalle Kallelle voimien ehtymisen, luopumisen vuosiksi, nuorelle Kallelle ratkaisevien muutosten vuosiksi ja Hannekselle sodan jälkeisen työntäyteisen jälleenrakennuksen oppivuosiksi mutta myös jokaiselle heistä fyysiseksi ja henkiseksi voimanlähteeksi.

Historia on osoittanut, miten lyhyessä ajassa saatetaan tuhota jonkin kansakunnan talous ja väestörakenne, mutta myös sen, miten kriisien

taloudellisten ja inhimillisten vaurioiden korjaamiseen vuosikymmenet eivät riitä. Sodan perintö on sukupolvien mittainen.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ensimmäiset toisen maailmansodan jälkeiset rauhan vuosikymmenet olivat monessa mielessä jälleenrakennusaikaa. Sen hengästyttävien tavoitteiden keskellä etsivät paikkaansa myös ne maanpuolustajamme, joilla oli vielä ”pojan hartiat ja pojan mieli, miehen tuskat vain ja kysymykset”. Ajan vaatimukset toivat voimien ylärajoille ulottuvia tehtäviä.

Toisaalta tavoitteet lisäsivät elämisen tahtoa. Käsitys siitä, miten entispolvet ovat kulloistenkin mahdollisuuksiensa mukaan elämäänsä rakentaneet, lujitti oman elinympäristön ja koko paikalliskulttuurin merkitystä. Yhteisyyden kokemus, joka oli aseveljien kesken syvästi eletty, säilyi elämän mittaisena voimanlähteenä nopean kehityksen ja aatteellisten muotivirtauksienkin paineessa.

Sirkan runo noilta vuosikymmeniltä

Erämies

Joen uomaa avarrettiin.

Kaivinkoneen leuat nostivat

Juurakoita ja mutaa pimennoista.

Myös kalastaja-erämies,

joka vuosisadat sitten

oli kokemassa mertojaan

kobosi hiljaisena

harmaassa savibahmossaan

– laihopellon laitaan.

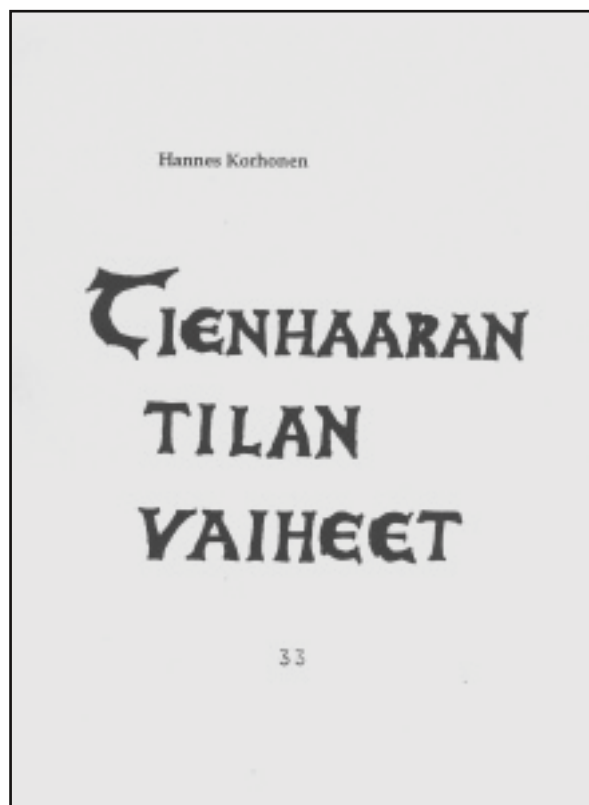
Kirjoittaja on Hannes Korbosen sisar.

Tienhaaran tilan vaiheet

Hanneksen omakustanteena julkaisema kirja *Tienhaaran tilan vaiheet* valaisee Tienhaaran vaiheita sen perustamisesta lähtien yksityiskohtaisesti neljän sukupolven ajalta. Tienhaaran talo sijaitsee Etelä-Vesannolla Rautalammin-Vesannon maantien varrella.

Tienhaara rakennettiin v. 1868. Sen perustajat ja ensimmäiset asukkaat olivat Adam Puranen Haapamäeltä ja Huttulan talon tytär Amalia Sonkarilta. He olivat solmineet avioliiton v. 1863, Amalia oli silloin 16-vuotias. Adam tuli siis kotivävyksi Huttulaan. Adam osti Rautalammilta Vihtalahden tien suulta Tienhaara-nimisen mökin, joka siirrettiin Huttulasta Jokiniitylle vievän tien varteen heidän ensimmäiseksi kodikseen.

Kalle Korhonen ja Amanda Paananen muuttiivat Tienhaaraan 1892 Amalian kuoleman jälkeen. Vanha Kalle eli vuoteen 1926, nuori Kalle vuoteen 1947, Hannes syntyi vuonna 1922.

Toimintasuunnitelma vuosille 2010–2013

Sukuseuran perustehtävistä

Sukuneuvoston kokouksia pidetään edelleen säännöllisin väliajoin. Sukuneuvoston pöytäkirjat tullaan toimittamaan edelleen paitsi kaikille sukuneuvoston jäsenille myös kaikille varajäsenille.

Sukututkimustyö on yksi sukuseuran tärkeimmistä perustehtävistä. Sukututkimustyötä jatketaan, ja jäsenistölle pyritään antamaan kaikki mahdollinen apu ja tuki sukututkimustyön tekemisessä. Internet on sukututkimustyön kannalta käymässä yhä tärkeämmäksi työkaluksi.

Tämän vuoksi jäsenistöä halutaan opastaa myös internetissä tapahtuvaan sukututkimustyöhön. Vuoden 2010 suukokouksen ja sukujuhlan yhteydessä pidetäänkin kaksi erillistä esitystä ”Sukututkimus netissä”. Esitykset pitää Hannu Korhonen.

Kuten edellisessäkin toimintasuunnitelmassa mainittu, sukuseuran toiminnan sääntöjen mukaisena tarkoituksena on ”edistää suvun

jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaalia suuperinteitä ja menneiden sukupolvien muistoa, sekä tukea ja innostaa suvun jäseniä sellaisissa pyrkimyksissä, jotka ovat suvulle kunniaksi”. – Tämä lause tulee olemaan sukuseuran ohjenuorana myös tulevan toimintakauden aikana.

Sukukirja

Tulevan toimintakauden suurin hanke tulee olemaan sukukirjan kokoamisen aloittaminen. Sukukirjan laadinta on erittäin suurimittainen työ, joka kestää useita vuosia, vaikka tarkoitus onkin pitäytyä vain mieskantaisesti periytyviin henkilöihin. Sukukirjasta tulee sukuseuran tähänastisen toiminnan mittavin hanke. Sukukirjaa varten on jatkuvasti kerättävä tietoa ja tähän tiedonkeruuseen on edelleen kannustettava kaikkia suvun jäseniä.

Sukuneuvosto on ottanut kunnianhimoisen tavoitteen tuottaa koko teos sukuseuran omin

voimin, koska meillä on tähän potentiaalista kykyä. Sukukirjan tekemistä varten valitaan toimikunta heti toimintakauden alkaessa. Toimikunnan tarkoituksena on itse sukukirjan laadintatyön lisäksi koordinoida, ohjata ja tukea sen laadintaa. Toimikunnan tehtävänä on myös tiedottaa jäsenille, miten he voivat parhaiten auttaa tarpeellisen tiedon keruussa.

Sukukirjan suunnittelusta ja muusta sukuseuran toiminnan linjauksista voivat sukuseuran jäsenet lukea yksityiskohtaisemmin sukuseuran puheenjohtajan Ilkka Korhosen laatimasta artikkelista ”Vanhan Rautalammin Korhosten toiminnan suuntaviivoja eilen, tänään ja huomenna” (Wanha Tuomas, 2010).

Wanha Tuomas -lehti ja sukuseuran kotisivut

Sukuseuran vuosittain ilmestyvän Wanha Tuomas -lehden julkaisemista jatketaan. Olennaisia muutoksia lehden sisältöön tai ulkoasuun ei ole kaavailtu. Lehden kansien tai koko lehden nelivärisestä toteutuksesta on keskusteltu useampaan otteeseen. Nelivärinen toteutus saattaa tulla ajankohtaiseksi tulevan toimintakauden aikana. Lehti toimii sukuseuran tiedotuskanavana ja sen toiminnan esittelijänä. Lehti on sukuseuran jäsenten väline tuoda kaikkien nähtäväksi omia kirjoituksiaan ja kertomuksiaan. Kaikki toimintamme piiriin kuuluvat esitykset ovat tervetulleita.

Koska yhä useammalla sukuseuran jäsenellä ja muuten sukuseuran toiminnasta kiinnostuneella on internet-yhteys, pyritään sukuseuran kotisivuja pitämään ajantasaisina mahdollisimman tiheällä päivittämisellä. Kotisivujen sisältöä pyritään myös entisestään monipuolistamaan.

Sukutapaamisia vuosittain

Sukuneuvosto on suunnitellut, että sukuseura voisi järjestää jäsenilleen jonkun yhteisen tilaisuuden joka vuosi. Sukujuhlien lisäksi muut tapaamiset ovat olleet tähän saakka poikkeustapauksia. Kesälle 2011 on ajateltu

souturetkä Vesannon Sonkarinsaaren Ukkolasta Vihta-Paavon kuolinpaikalle Sonkarinjärven Elo-saaren kaakkoispäässä olevaan Konttarinsaareen. Ukkolassa odottaisi sitten rantakala souturetkeltä palaajia.

Toinen suvun historiaan liittyvä retki voisi olla käynti yhdellä tai useammalla Tuomas Korhosen kantatilan rajapyykillä. Koko rajan kiertäminenkin onnistuu, jos on vene käytettävissä ja tarmoa rämpiä pitempiäkin matkoja metsässä, mutta muutama rajanmutka on suhteellisen helposti tavoitettavissa.

Muita sukuseuran ja sukuneuvoston tehtäviä

Ilkka Korhonen jatkaa sukuseuran historiikin laadintaa, ja historiikin jatkoa tullaan julkaisemaan tulevissa Wanha Tuomas -lehdissä. Sukuseura huolehtii edelleen Rautalammin hautausmaalla olevan kansanrunoilija Paavo Korhosen haudan hoidosta, Vesannon kirkon luona olevasta kansanrunoilija Anna-Reetta Korhosen muistokiven ympäristöstä sekä Rautalammin Vesterilän kylässä olevasta Korhosten muistokivistä ja sen ympäristöstä.

Sukuseuran toiminnan suunnittelussa on pyrittävä jäsenistön voimakkaaseen aktivointiin. Toimintakauden 2014–2017 toimintasuunnitelmaehdotus pyritään edelleen saamaan jo vuoden 2013 sukokokousta edeltävään Wanha Tuomas -lehteen, jotta jäsenistö pystyisi mahdollisimman tehokkaasti osallistumaan sukuseuran tulevien vuosien toiminnan suunnitteluun.

Koska sukuseuran toiminnan tarkoituksena on parhaalla mahdollisella tavalla palvella jäsenistöään ja tukea sen sukuseuran omia tavoitteita ja arvoja mukailevia pyrkimyksiä, on sukuseuran jäsenistölle tarkoitus lähettää kirje, jossa tiedustellaan, mitä jäsenistö sukuseuran toiminnalta odottaa ja toivoo. Kirjeessä tiedusteltaneen myös jäsenten halukkuutta osallistua aktiivisemmin sukuseuran toimintaan. Kysely ajateltiin toteuttaa syksyn 2010 aikana.

Jäsentietopalsta

Lämmin kiitos kaikille osallistujille ja järjestäjille viime kesän onnistuneista sukujuhlilla Laukaassa. Sukukokouksessa valittiin sukuneuvostoon kaksi uutta jäsentä Jyrki Korhonen Kuopiosta ja Seppo Korhonen Laukaasta sekä kaksi uutta varajäsentä Juhani Korhonen Suonenjoelta ja Eeva Takala Äänekoskelta. Tulevaisuudessa saamme varmaan tutustua heihin paremmin Wanha Tuomas -lehden sivuilla.

Kokouksessa hyväksyttiin seuralle myös uusi toimintasuunnitelma vuosille 2011–2013, joka on luettavissa sukuseuran kotisivuilla. Jäsenmaksut ovat edelleen seuraavan kolmivuotiskauden ajan vuosijäsenten osalta 15 € ja ainaisjäsenmaksu 200 €.

Tämän vuoden lehden mukana lähetetään kaikille jäsenillemme jäsenkyselylomake, johon toivotaan mahdollisimman monen vastaavan. Kyselyllä kartoitetaan muun muassa, millaista toimintaa sukuseuran toivotaan järjestävän, millaista tietoa ja tiedotusta kaivataan ja minkä verran jäsenistöllä on halukkuutta osallistua seuran toimintaa ja missä muodossa.

Palautteen pohjalta on tarkoitus kehittää seuramme toimintaa tulevaisuutta ajatellen, joten kaikki vastaukset ovat erittäin tärkeitä. Vastanneiden kesken arvotaan kaksi Vihta-Paavon runokirjaa.

Sukuseurallamme on avattu loppusyksystä 2010 omat facebook-sivut nimellä Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry. Myös tätä kautta tahdomme mahdollistaa yhteydenpitoa seuran jäsenten kesken ja tiedottaa seuran tapahtumista. Liittykäähan mukaan! Sivua voi katsoa myös liittymättä Facebookiin [1].

Muistutteleme vielä, että halutessaan Wanha Tuomas -lehden saa myös sähköisessä

muodossa. Asiasta voi ilmoittaa sihteerillemme Petri Makkoselle (yhteystiedot lehden alussa). Sähköinen lehti toimitetaan värillisenä versiona.

Seuran kotisivuilla [2] on uutena nähtävissä nyt yksi vanhimmista Vanhan Rautalammin Korhosia koskeva sukuselvityksistä. Se on kuopiolaisen August Korhosen ja Sukukuvaston tekijän E. Granit-Ilmoniemen vuonna 1922 laatima selvitys "Tietoja Rautalammin Korhosten suvusta verokirjojen mukaan". Kotisivuille on lisätty myös suvun esi-isän Tuomas Pekanpoika Korhosen tilanostoon liittyvä asiakirja, jolla hän osti hämäläisiltä talonpojilta Niiniveden länsirannalla sijaitsevan erämaa-alueen.

Rautalamilla järjestetään tulevana kesänä useita tilaisuuksia, joihin sukuseuran jäsenillä on mahdollisuus osallistua. Rautalammin 450-vuotisjuhlien juhlatiikonloppu 10.12.6.2011 on täynnä ohjelmaa perjantai-illan viihdekonsertista sunnuntai-illan matineakoserttiin. Välillä on lauantaina juhlaseminaari ja sunnuntaina pääjuhla. Tarkempia tietoja on verkossa Rautalammin kunnan sivuilla [3].

Sukuseuramme on myös mukana. Juhlapaikalla koulukeskuksessa on sukuseuran näyttelyosasto. Siellä on on nähtävissä sukuselvityksiä ja ostettavissa sukuseuran tuotteita. Annetaan myös opastusta oman suvun tutkimiseen ja sukututkimuksen verkkolähteiden käyttämiseen.

Heinäkuun ensimmäisenä viikonloppuna 1.–3.7.2011 juhlitaan runon ja laulun Rautalampia kupletti-iltamin ja kesätreffein [4]. Elokuun alkupuolella on vielä Amerikan päivät 12.–14.8.2011.

*Pirjo Korhonen
Petri Makkonen*

[1] <http://www.facebook.com/pages/Vanhan-Rautalammin-Korhosten-sukuseura-ry/172646732762535>

[2] <http://suvut.genealogia.fi/korhonen/Arvokas%20asiakirja.pdf>

[3] <http://www.rautalampi.fi/node/637>

[4] <http://www.rautalampi.fi/tapahtumakalenteri?page=2>

Sukuseuran kotisivut ovat verkossa osoitteessa

<http://suvut.genealogia.fi/korhonen/>

